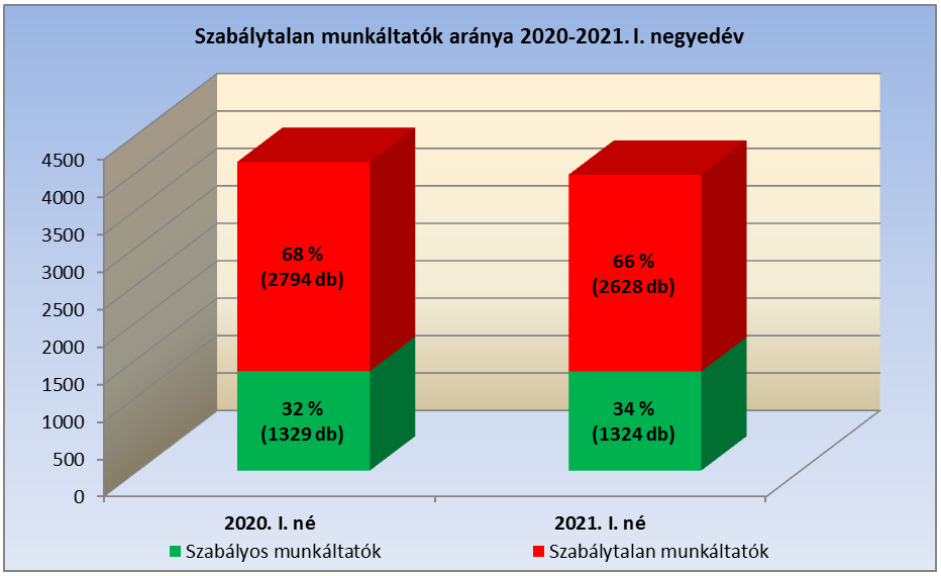
A munkaügyi / foglalkoztatás-felügyeleti ellenőrzések tapasztalatai (2021. január 1. – március 31.)

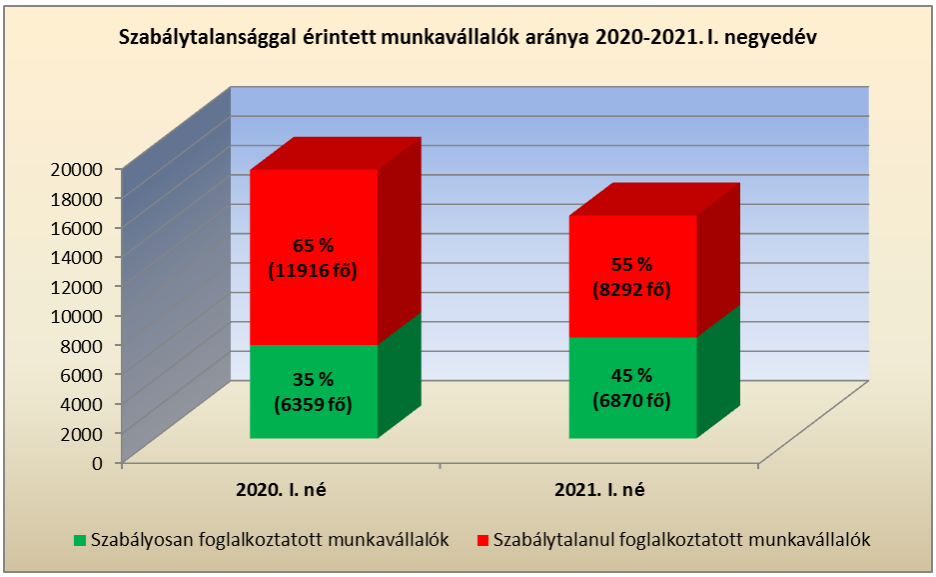
1. Főbb ellenőrzési adatok

2021. március 31-ig a munkaügyi / foglalkoztatás-felügyeleti hatóság **3 952 munkáltatót** ellenőrzött, a vizsgálatok során a **foglalkoztatók 66 %-nál tárt fel munkaügyi jogsértéseket**, amelyek az ellenőrzés alá vont **munkavállalók** (**15 162 fő**) **55 %-át érintették**.

2020. első negyedévhez viszonyítva az ellenőrzések számában (2020. március 31-ig: 4 123 db) és a szabálytalan munkáltatók arányában (2020. március 31-ig 68 %) csökkenés figyelhető meg.

A szabálytalansággal érintett munkavállalók esetén is hasonló tendencia volt tapasztalható (2020. március 31-ig 65 %), mivel arányaiban kevesebb munkavállalót érintett valamilyen munkaügyi jogsértés a vizsgált időszakban.

Ezekből az adatokból messzemenő következtetéseket nem lehet levonni. A koronavírus járvány 2021. évben még nagyobb mértékben éreztette hatását a munkaügyi (2021. március 11. napjától foglalkoztatás-felügyeleti hatósági) ellenőrzések területén is. A vendéglátó egységek jelentős része nem nyithatott ki, március 8-tól pedig a szolgáltatások és a kereskedelmi jellegű vállalkozások nagy része is bezárásra kényszerült, ezzel tovább csökkent az ellenőrzés alá vonható munkáltatók száma. Több vállalkozás csökkentett létszámmal és termeléssel üzemelt, új munkavállalókat nem alkalmaztak (feketén sem), a már korábban munkaviszony keretében foglalkoztatott személyek munkaidejének csökkentésével próbálták leküzdeni a korlátozások miatt kialakult nehézségeket. Az ellenőrzések számának visszaesését jelentette, hogy sajnos az ellenőrzést végző ügyintézők esetében is megjelent a vírusfertőzés, így több hétre kiestek a munkából, továbbá a kormányhivatalok feladatellátásának zavartalan biztosítása végett munkaerő átcsoportosítások is történtek, így több ellenőrzésre jogosult kormánytisztviselőt is nélkülözni kellett a hatóságnak.

Részben a járványhelyzetre való reakció miatt is a hatóság kísérleti jelleggel Baranya megyében, illetve Győr-Moson-Sopron megyében iratbekérésen alapuló **munkaügyi / foglalkoztatás-felügyeleti távellenőrzést** folytatott le. A távellenőrzés alapját az adta, hogy az ellenőrzések egy része lefolytatható oly módon, hogy a hatóság – legalábbis az ügy kezdeti szakaszában – nem tart helyszíni ellenőrzést, nem vesz fel személyes kontaktust az ellenőrzés alá vont ügyféllel, hanem elektronikus úton kér adatszolgáltatást, illetve a munkaügyi iratok bemutatását. A munkáltató foglalkoztatási gyakorlatának vizsgálata ebben az esetben kizárólag a foglalkoztatással kapcsolatban keletkezett munkaügyi iratok, valamint a munkáltatói nyilatkozat alapján történik.

- A távellenőrzés során a munkáltatónak lehetősége nyílik arra, hogy a hiányos vagy nem megfelelően elkészített dokumentumokat utólag korrigálja, és a szabályoknak megfelelő formában küldje be a hatóság részére. Az ellenőrzés eredménye így nyilvánvalóan nem mutat valós képet az adott munkáltató jogkövető magatartásának helyzetéről, azonban azzal az előnnyel járhat, hogy a munkáltató úgymond „rendbe szedi" a munkaügyi iratait, másfelől, egy későbbi ellenőrzés veszélyeztetettségének tudatában elősegítheti a jogkövető magatartás kialakulását.

További újító jelleggel került lefolytatásra az **előzetes munkáltatói tájékoztatáson alapuló munkaügyi célvizsgálat**, melyre Budapesten és Veszprém megyében került sor az év első két hónapjában. A célvizsgálat előtt a budapesti, illetve a Veszprém megyei székhelyű vállalkozások közül meghatározásra került egy ellenőrzésre javasolt szűkebb csoport, akik a célvizsgálat tényéről előzetesen értesítésre kerültek. A munkáltatóknak a megküldött tájékoztatás miatt lehetőségük nyílt arra, hogy a hiányos vagy nem megfelelően elkészített dokumentumokat az ellenőrzés előtt korrigálják, az esetleges mulasztásaikat (mint pl. a munkavállalók jogviszonyának elmaradt bejelentését) pótolják.

Ezeknek a célellenőrzéseknek a célja **nem elsősorban a munkáltató jogsértő gyakorlatának feltárása, hanem a hatóság jelenlétének tudatosítása**, az ellenőrzések számának növelésével az ellenőrzéssel való „fenyegetettség" érzetének fokozása, és ezáltal - közvetett módon - a munkáltatók jogkövető magatartásának elősegítése volt. **Ennek következményeként azonban természetesen az új jellegű ellenőrzések végrehajtása jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy az első negyedévben a korábbiaktól alacsonyabb volt a feltárt szabálytalanságok száma.**

2021. március 11. napjától a hatóság munkája új alapokra helyeződött. Az eddigi munkaügyi ellenőrzéseket felváltotta a foglalkoztatás-felügyeleti hatósági ellenőrzés, a korábbi munkaügyi ellenőrzésről szóló 1996. évi törvény helyébe pedig a foglalkoztatást elősegítő szolgáltatásokról és támogatásokról, valamint a foglalkoztatás felügyeletéről szóló 2020. évi CXXXV. törvény, valamint a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság tevékenységéről szóló 115/2021. (III. 10.) Korm. rendelet lépett.

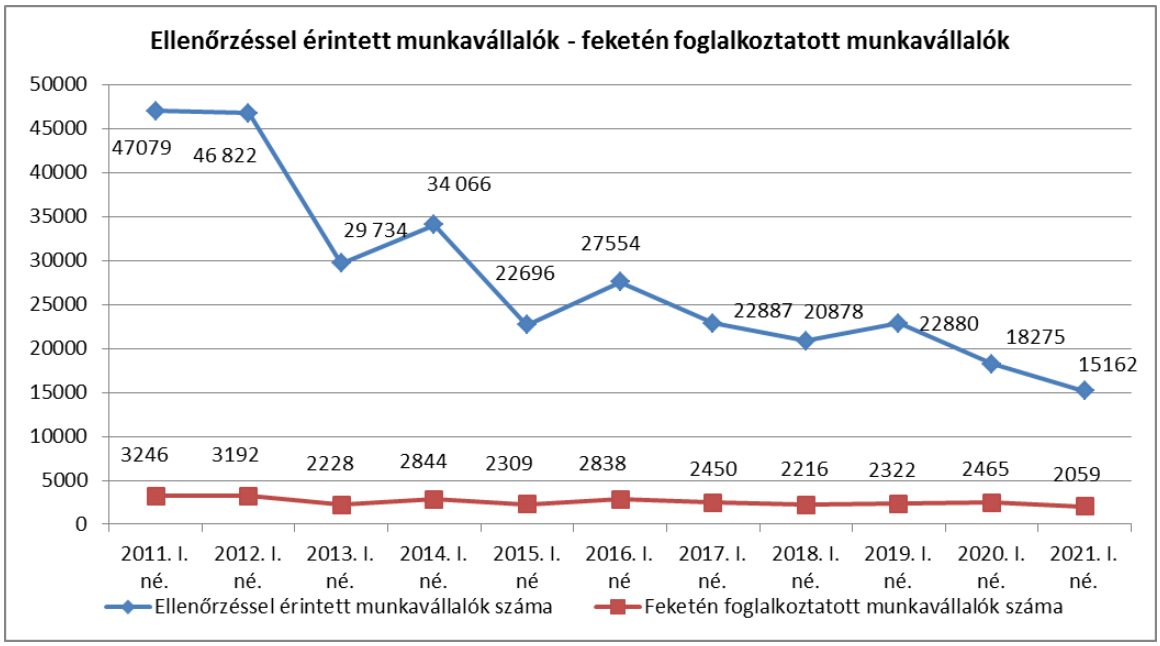
A fenti tényezők együttes hatására vezethető vissza, hogy a 2021. első negyedévében mért adatok, bizonyos szempontokból alacsonyabbak a 2020. év elején mért számoktól. Megjegyzendő azonban, hogy a koronavírus járvány hatásai 2020 első két hónapjában még nem jelentkeztek az ellenőrzések területén.

2. Tipikus jogsértések

2.1. Feketefoglalkoztatás

Az ellenőrzési tapasztalatok szerint továbbra is meghatározó a **feketefoglalkoztatás**, mely a vizsgálatokkal érintett munkavállalók **13,49 %-át** tette ki (2 465 fő). Az ellenőrzéssel érintett munkavállalókhoz viszonyítva **a feketefoglalkoztatással érintett munkavállalók aránya 2011. évtől számítva 2021. I. negyedévben volt a legmagasabb**. Ez a magas arány a már előzőekben ismertetett veszélyhelyzettel összefüggő okokra (pl. ellenőrzött munkavállalók számának csökkenése) is visszavezethető, továbbá arra a tényre, hogy az ellenőrzések jelentős többsége olyan munkahelyre irányul, ahol ténylegesen megsértik a munkavállalók jogait, vagyis hatékonyan történik az ellenőrzési célpontok kiválasztása.

Összesen	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2021. I. né.	15162	2059	13,58%
2020. I. né.	18275	2465	13,49%
2017. I. né.	22887	2450	10,70%
2018. I. né.	20878	2216	10,61%
2016. I. né	27554	2838	10,30%
2015. I. né	22696	2309	10,17%
2019. I. né.	22880	2322	10,15%
2014. I. né.	34066	2844	8,35%
2013. I. né.	29734	2228	7,49%
2011. I. né.	47079	3246	6,89%
2012. I. né.	46822	3192	6,82%

Az építőipar adta az ágazatok közül az összes feketén foglalkoztatott munkavállaló 45 %-át (927 fő) ez az **arány** az elmúlt év első negyedévéhez képest magasabb (43 %, 1 065 fő).
A kifejezetten az ágazatban ellenőrzéssel érintett munkavállalókkal összevetve is növekedés tapasztalható (33,77 %-ról **37,09 %**-ra változott) és a 2019. évben mért mérséklődés már nem tapasztalható. Az építőipari vállalkozások felelősek a korábbi tapasztalatokkal megegyezően – így jelenleg is - a legtöbb munkavállaló bejelentésének elmulasztásáért.

Építőipar	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2018. I. né.	1684	664	39,43%
2021. I. né.	2499	927	37,09%
2020. I. né.	3154	1065	33,77%
2016. I. né	3181	1067	33,54%
2014. I. né.	3385	981	28,98%
2017. I. né.	2270	656	28,90%
2013. I. né.	1952	552	28,28%
2015. I. né	2539	698	27,49%
2019. I. né.	2799	750	26,80%
2011. I. né.	2582	674	26,10%
2012. I. né.	2601	503	19,34%

A **mezőgazdasági** nem hozott kiugró számokat feketefoglalkoztatás szempontjából, a feketén foglalkoztatott munkavállalók **4 %**-át (**76 fő**) alkalmazták ebben a szektorban, amely azonos (4 %, 95 fő)a tavalyi év azonos időszakában tapasztaltakkal.
Az ágazatban ellenőrzéssel érintett munkavállalókhoz viszonyítva is növekedés figyelhető meg a feketén foglalkoztatott munkavállalók arányában (2020. március 31-ig 13,40 % 2021. március 31-ig **15,73 %).** A mezőgazdaságban az egyik legingadozóbb a feketefoglalkoztatás mértéke, ami az ágazat speciális jellegére, ellenőrzési bonyolultságára vezethető vissza. A nagyobb és eldugottabb munkavégzési területek, a szezonális jelleg és az olykor nagyobb munkavállalói létszám jellemzi az ágazatot, ami az ellenőrzések szempontjából is eltérést jelent.

Mezőgazdaság	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2017. I. né.	983	399	40,59%
2015. I. né	602	212	35,22%
2016. I. né	649	134	20,65%
2018. I. né.	832	140	16,83%
2019. I. né.	1426	230	16,13%
2021. I. né.	483	76	15,73%
2013. I. né.	612	92	15,03%
2020. I. né.	709	95	13,40%
2011. I. né.	1151	138	11,99%
2012. I. né.	2244	258	11,50%
2014. I. né.	1248	141	11,30%

A **feldolgozóiparban** az ellenőrzéssel érintett munkavállalók **4,55 %-a (88 fő)** volt feketén foglalkoztatva, ami 2020. első negyedévéhez képest növekedést mutat (3,71 %, 114 fő). A **gépiparban** az ellenőrzéssel érintett munkavállalók **0,52 %-át (14 fő)** érintette a feketefoglalkoztatás, mely csökkent a 2020. évi első negyedévi adatokhoz (1,49 %, 47 fő] képest. A gépiparban csekély mértékű a feketefoglalkoztatás. Ez arra vezethető vissza, hogy egy-egy nagy munkavállalói létszámot foglalkoztató ipari munkáltató fejlett és jól felkészült munkaügyi apparátussal rendelkezik.

Az összes feketén foglalkoztatott munkavállaló 5 %-a került ki a két szektorból. 2020. március 31-ig 7 % volt ez az arányszám.

Feldolgozóipar	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2017. I. né.	3485	191	5,48%
2021. I. né.	1935	88	4,55%
2018. I. né.	2849	113	3,97%
2020. I. né.	3076	114	3,71%
2014. I. né.	6695	242	3,61%
2011. I. né.	7011	232	3,31%
2015. I. né	3874	124	3,20%
2012. I. né.	7903	240	3,04%
2016. I. né	5803	175	3,02%
2019. I. né.	5669	166	2,93%
2013. I. né.	7996	167	2,09%

Gépipar	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2013. I. né.	2164	99	4,57%
2015. I. né	1961	71	3,62%
2016. I. né	4334	101	2,33%
2012. I. né.	6700	155	2,31%
2019. I. né.	2199	40	1,82%
2020. I. né.	3155	47	1,49%
2014. I. né.	7164	78	1,09%
2011. I. né.	9197	83	0,90%
2017. I. né.	4461	36	0,81%
2021. I. né.	2697	14	0,52%
2018. I. né.	2865	13	0,45%

A **személy- és vagyonvédelmi** munkáltatók adták országos szinten 2021. első negyedévben a feltárt feketén foglalkoztatott munkavállalók **8 %-át (208 fő)**, ami megegyezik 2020. azonos időszakában mért 8 %-kal (207 fő).
Az **ágazatban dolgozó munkavállalók 24,24 %-a volt feketén foglalkoztatva,** mely a 2020-ben mért 17,91 %-hoz képest viszont **jelentős növekedés mutat**. 2011. évtől kezdődően az első negyedévekkel összehasonlítva, 2021. első negyedévében volt a legmagasabb ez az arányszám.

Vagyonvédelem	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2021. I. né.	660	160	24,24%
2017. I. né.	1201	285	23,73%
2016. I. né	2310	528	22,86%
2014. I. né.	2301	416	18,08%
2020. I. né.	1156	207	17,91%
2013. I. né.	1866	318	17,04%
2018. I. né.	2810	447	15,91%
2011. I. né.	4691	639	13,62%
2012. I. né.	5768	729	12,64%
2015. I. né	2307	285	12,35%
2019. I. né.	1460	162	11,10%

A feketén foglalkoztatott munkavállalók ágazati megoszlását tekintve **a kereskedelmi vállalkozások részesedési aránya 11 % (226 fő) volt**, mely 2020. első negyedévhez képest nőtt, akkor 7 % (175 fő) volt ez az adat.
Az ágazatban ellenőrzött munkavállalókra vetítve viszont **csökkenés** tapasztalható, mivel a kereskedelmi ágazatban dolgozók **6,06 %-**át foglalkoztatták a feketefoglalkoztatás valamelyik formájában, szemben a tavalyi év 10,28 %-ával, mely a 2011. évtől vizsgált első negyedévekkel összehasonlítva, a harmadik legkedvezőbb arányszám.

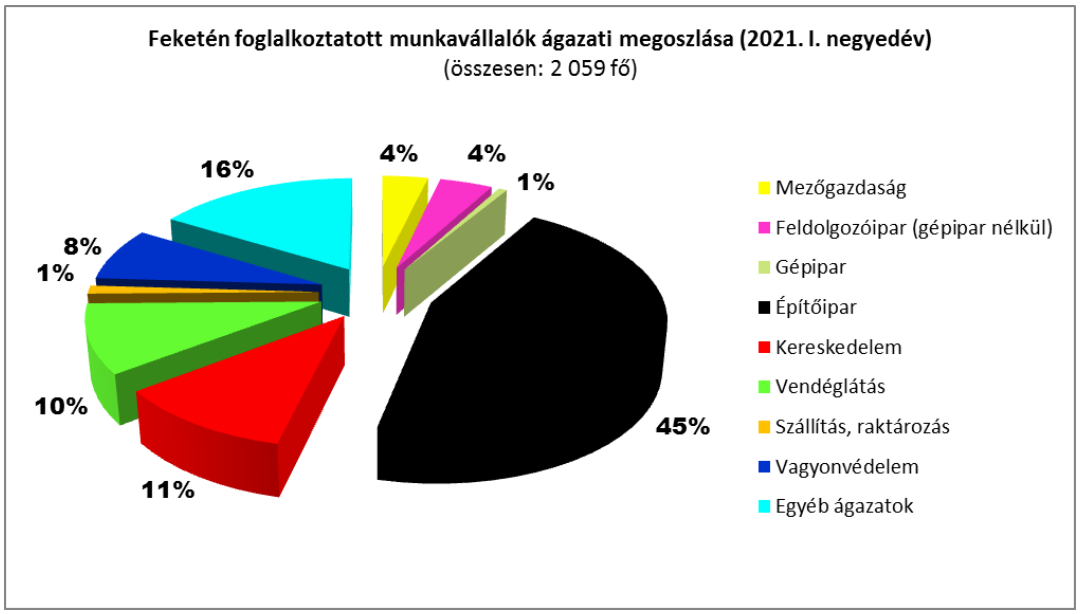
Kereskedelem	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2011. I. né.	6956	762	10,95%
2020. I. né.	1702	175	10,28%
2019. I. né.	2609	233	8,93%
2015. I. né	3143	247	7,86%
2014. I. né.	4386	329	7,50%
2017. I. né.	4103	296	7,21%
2016. I. né	4089	268	6,55%
2018. I. né.	3214	207	6,44%
2021. I. né.	3729	226	6,06%
2013. I. né.	5727	296	5,17%
2012. I. né.	8244	322	3,91%

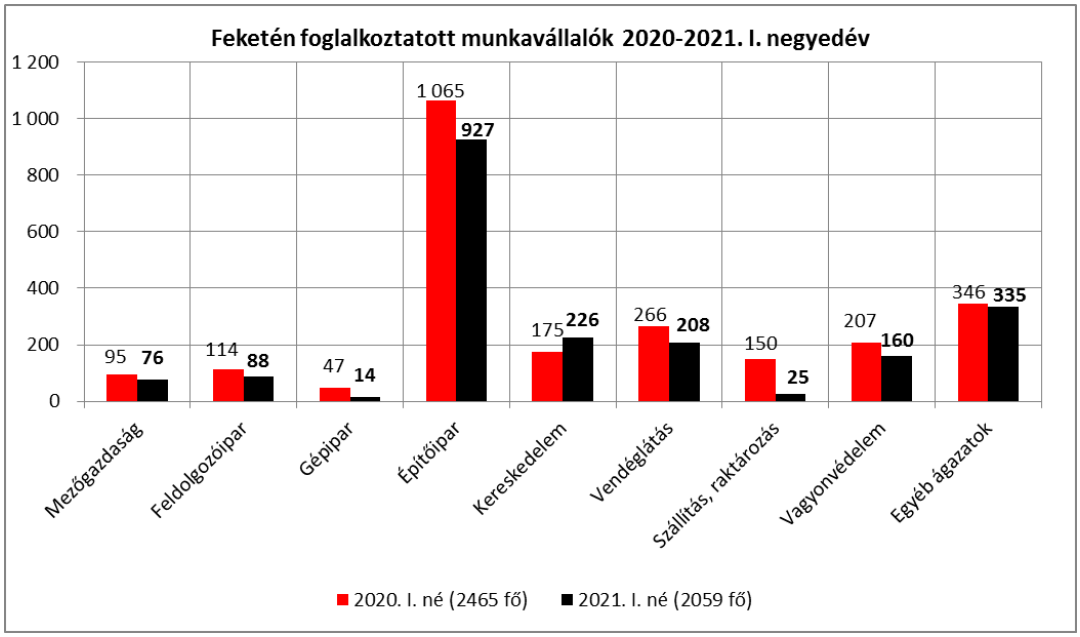
A **vendéglátásban negatív** a tapasztalat, mivel az ágazaton belül az ellenőrzéssel érintett munkavállalókra vetítve 2011. óta nem volt ilyen magas a feketén foglalkoztatottakra vonatkozó arányszám (**20,70 %)**. Már 2020. évben is magas arányszám volt tapasztalható, így elmondhatjuk, hogy az ágazatban nem történt javulás, mely a koronavírus vendéglátás ágazatra kifejtett hatására vezethető vissza.
A feketefoglalkoztatás **ágazatok közötti megoszlása tekintetében a tavalyi hasonló időszakhoz képest lényeges változás nem történt** (2020. március 31-ig: 11 %, 2021. március 31-ig.: **10 %**).

Vendéglátás	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2021. I. né.	1005	208	20,70%
2020. I. né.	1647	266	16,15%
2017. I. né.	2024	265	13,09%
2014. I. né.	2085	271	13,00%
2016. I. né	2476	318	12,84%
2018. I. né.	2394	306	12,78%
2019. I. né.	1939	233	12,02%
2015. I. né	2155	257	11,93%
2013. I. né.	3151	334	10,60%
2012. I. né.	3758	309	8,22%
2011. I. né.	3720	204	5,48%

A feketefoglalkoztatás aránya az ellenőrzéssel érintett munkavállalókra vetítve csak a kereskedelemben és a gépiparban javult, az összes többi ágazatban nőtt.

Az **építőiparban** továbbra is megfigyelhetőek az utóbbi évek feketefoglalkoztatással kapcsolatos nagy számai, a **vagyonvédelemben** és a **vendéglátásban** pedig 2011. óta nem volt ilyen magas a feketén foglalkoztatottakra vonatkozó arányszám.

A feketefoglalkoztatással kapcsolatosan továbbra is megállapítható, hogy a **bejelentés elmulasztása** a leggyakoribb szabálytalanság, mely mind klasszikus munkaviszony, mind egyszerűsített foglalkoztatás keretein belül előfordul.

A bejelentés nélküli foglalkoztatással kapcsolatban a munkáltatói hivatkozások közül még mindig az „adminisztrációs hiba”, a „könyvelő mulasztása”, a „próbamunka”, és az „első munkanap” kifogások a legjellemzőbbek.

Több munkáltatónál tapasztalható, hogy a munkavállalókat esetenként hosszabb ideig (hetekig, vagy akár egy-két hónapig) „próbamunkán” foglalkoztatják, munkaszerződés és bejelentés nélkül. Akkor jelentik be a munkavállaló jogviszonyát, munkaszerződést akkor kötnek vele, ha a munkavállaló „megfelelt”. **A próbamunkának nevezett – valójában – próbaidő is a munkaviszony része, azaz erre hivatkozással a munkáltató nem mentesülhet a bejelentési kötelezettsége alól.** Pozitív tapasztalat viszont, hogy egyre több munkáltató a próbanapokra

legalább egyszerűsített foglalkoztatási jogviszonyban bejelenti a munkavállalókat, így a legális foglalkoztatás biztosított.

Továbbra is gyakori az adminisztrációs hibára való hivatkozás, valamint tipikus „kifogás", hogy a munkavállalók bejelentéséhez szükséges adatokat időben leadták a könyvelőnek, de a könyvelő elmulasztotta a bejelentésüket.

Gyakori hivatkozás, hogy az ellenőrzéssel érintett nap a munkavállaló első munkanapja (a gyakorlatban valójában a munkavállalók jellemzően tudnak arról a minimális munkáltatói elvárásról, ha már „megbuktak", akkor a szabálytalanság a lehető legrövidebb időszakra legyen bizonyítható (így ennek megfelelően nyilatkoznak).

A nehezen megközelíthető munkahelyeken (különösen az építőipar és a vagyonvédelem területén) a munkáltatók bíznak az ellenőrzések elmaradásában és sokszor tudatosan nem jelentik be a munkavállalókat.

A bejelentés nélküli foglalkoztatás esetében a jogsértések jelentős hányada tudatosan, csalási és adóelkerülési szándékkal került elkövetésre. Az egyszerűsített foglalkoztatás esetében figyelhető meg néhány esetben a bejelentések véletlen lemaradása, vagy késedelmes megküldése, ezek a hibák szintén adminisztratív okokra vezethetőek vissza. A szándékosan elkövetett jogsértések célja a versenyelőnybe való kerülés, valamint az extraprofit elérése.
Általános tapasztalat, hogy az elmúlt években a munkáltatói járulékterhek folyamatos csökkenése nem eredményezte a fekete foglalkoztatás jelentős változását, mivel számos munkáltató nem változtatott „jól bevált" gyakorlatán tekintettel többek között az alacsony ellenőrzési fenyegetettségre is.

Egyszerűsített foglalkoztatás eseten a bejelentés elmulasztása hátterében továbbra is a – a 2010. év óta változatlan, nem túl kimagasló összegben meghatározott - közterhek befizetésének elkerülésére, illetve az egyszerűsített foglalkoztatás időbeli korlátainak kijátszására irányuló szándék húzódik meg. A bejelentés nélküli foglalkoztatás gyakran csak az ellenőrzés napjára állapítható meg, ugyanakkor számos ügyben előfordult, hogy a szabálytalanság nem az ellenőrzés napját érintette, hanem egy korábbi időszakot, amelynek feltárása leginkább a munkáltató vagy a munkavállalók által bemutatott munkaidő-nyilvántartások és bejelentések összehasonlításával, valamint a munkavállalók tanúvallomásával lehetséges. Ezekben az esetekben többnyire hosszabb ideig foglalkoztatnak rendszeresen alkalmi munkavállalókat, de a bejelentések egy-egy napra elmaradnak.

Jellemző az is, hogy alkalmi jogviszonyban már foglalkoztatta a munkáltató a munkavállalót, ezzel egy időszakot „le tud fedni" és ezért arra hivatkozik, hogy pont az ellenőrzéskor nincs bejelentve a munkavállaló jogviszonya. A munkáltatók gyakran próbálják elmosni felelősségüket azzal, hogy arra hivatkoznak, hogy korábban jogszerűen megtették a jogviszony bejelentést csak éppen az ellenőrzéskor mulasztották azt el.

A munkáltatók sok esetben úgy vélik, hogy az alkalmi munkavállalókat az adott napon belül bármikor bejelenthetik, nem kötelező a munkavégzés megkezdése előtt teljesíteni a bejelentési kötelezettséget.

Részmunkaidős bejelentés, teljes munkaidős foglalkoztatás mellett meglehetősen gyakori szabálytalanság, de az esetek döntő többségében a bizonyítás nagyon nehéz, mivel a munkájukat féltő munkavállalók nem mernek a munkáltatójuk ellen nyilatkozni, így a szabálytalansággal kapcsolatban magas a látencia. Ezen jogsértés feltárása legtöbbször csak

megszűnt jogviszonyú munkavállalók esetében eredményes, amikor a volt munkavállalók már felfedik foglalkoztatásuk valós körülményeit.

A heti 10-30 órás részmunkaidős bejelentés mellett a heti 40 órás foglalkoztatás során a munkáltatók több havi munkaidőkeretet alkalmaznak, hogy leplezzék a szabálytalanságot. A bizonyítást nehezíti, hogy a munkavállalók általában nem nyilatkoznak munkáltatójukkal szemben, illetve a munkavállalók a munkavállalókat a nyilatkozattételre kioktatják.
A dolgozó gyakran nem fordít figyelmet arra, hogy hány órára van bejelentve, milyen összegű munkabért figyelembe véve fizetnek utána járulékot, milyen munkaóraszám kerül rögzítésre a „hivatalos" nyilvántartáson, mivel jellemzően óraelszámolás alapú a munkabére. A valóságban ledolgozott órák után a szóban megállapodott órabér kerül kifizetésre adózatlanul, „zsebbe".
Sok munkavállalót csupán annyi érdekel, hogy adott hónapban mennyi bért kap, mennyiből kell megélni, arra már nem gondol, hogy az így megvalósult foglalkoztatás egy esetleges betegség, baleset, keresőképtelen állomány esetén részmunkaidős bejelentés mellett mekkora bérkiesést, anyagi hátrány jelent. A hosszútávon (pl. a nyugdíj összegében megjelenő) hatásokat, pedig teljesen figyelmen kívül hagyják, azzal, hogy „úgy sem érem meg a nyugdíjat".

Munkaszerződés nélküli foglalkoztatás során azok a munkáltatók, melyek nem akarnak feketén foglalkoztatni elsődlegesnek tekintik a bejelentést, mivel az a cél, hogy a munkavállaló minél előbb munkába álljon. A munkaszerződések írásba foglalását „idő hiányában" későbbre halasztják, és ilyenkor előfordul, hogy az végérvényesen feledésbe merül.

Ritkábban fordul elő a **színlelt szerződéssel** történő foglalkoztatás, mely az esetek többségében a jogszabályok téves alkalmazására vezethető vissza.

Harmadik országbeliek szabálytalan foglalkoztatása rendszerint a munkavállalási engedély teljes hiányával, vagy más munkáltatóhoz szóló, vagy lejárt engedéllyel valósult meg.

2.2. Munkaidő, pihenőidő, rendkívüli munkavégzés

A **munkaidővel, pihenőidővel** és **rendkívüli munkavégzéssel** kapcsolatos jogsértések **2 184 főt** érintettek 2021. I negyedévben, ami jelentős **csökkenés** a 2020. március 31-ig mért 4 909 fővel szemben. A **leggyakoribb** szabálytalanság a **munkaidő-beosztás hiánya**, melynek hátterében egyrészt a jogszabályok ismeretének hiánya, másrészt a rendkívüli munkavégzés leplezésére irányuló szándék áll. Szintén nagy munkavállalói létszámot érintett a munkaidőkeret esetén a kezdő és befejező időpont írásbeli meghatározásának elmaradása, **ami gyakorlatilag mind a munkavállaló, mind a hatóság számára ellenőrizhetetlenné teszi például a munkaidőkereten felüli rendkívüli munkavégzést, és így annak ellentételezését is (munkabér, szabadidő).**

2.3. Munkaidő-nyilvántartás

A korábbi évekhez hasonlóan a **munkaidő-nyilvántartás hiányáva**l, vagy adatainak **valótlan rögzítésével** kapcsolatos szabálytalanságok szintén gyakoriak voltak. 2021. március 31-ig a főbb jogsértéssel érintett munkavállalók **közel negyedét (2 519 fő)** érintették és meghaladják 2020. hasonló időszakában mért adatokat (4 989 fő).

Gyakori az a munkáltatói védekezés a jogsértés feltárását követően, hogy a munkavállalók nem-, vagy nem előírásszerűen vezették a munkaidő-nyilvántartást, figyelmen kívül hagyva, hogy ez a kötelezettség a munkáltatót terheli. Emellett a feledékenységgel illetve a fix munkaidővel szokták magyarázni a munkaidő-nyilvántartás hiányát, amikor sok munkáltató

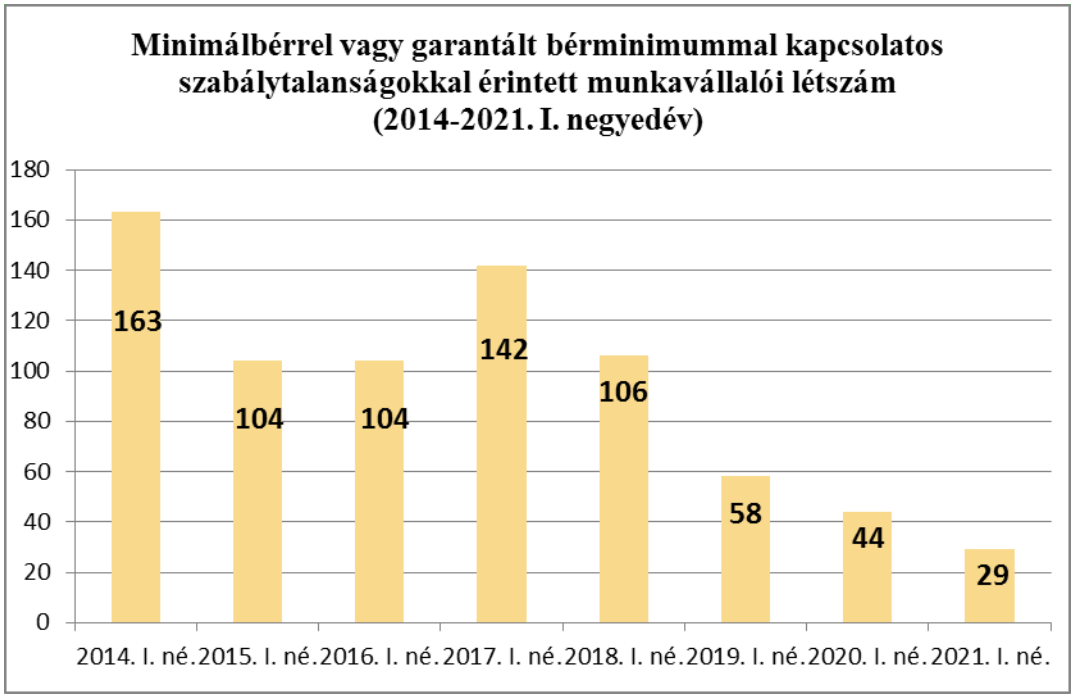
szerint szükségtelen a munkaidő-nyilvántartás vezetése, de jellemzőnek mondható az a hivatkozás is, hogy a főnök éppen az ellenőrzés előtt vitte el a jelenléti ívet, vagy azt elzárva tartják.
A munkaidő-nyilvántartással kapcsolatos jogsértések elfedik az esetleges munkabérrel, munkaidővel, illetve pihenőidővel kapcsolatos szabálytalanságokat is. A munkaidő nyilvántartás hiányossága, vagy hiánya miatt nem ellenőrizhető a pihenőidőre, pihenőnapra, munkaszüneti napon történő munkavégzésre vonatkozó szabályok betartása és a pótlékfizetés teljesítése sem, tehát közvetetten a munkavállalók alapvető jogai sérülnek.

Amennyiben egyéb nyilvántartást (pl.: szolgálati napló, takarítási napló) be tudnak szerezni a hatóság munkatársai, úgy annak adatai alapján a valótlan nyilvántartás pontosan megállapítható.

2.4. Munkabér

A **munkabérrel kapcsolatos jogsértésekkel** érintett munkavállalói létszám **(1 817) nőtt** 2020. első negyedévihez (1 263 fő).
Ezek közül a legjelentősebb **a munkabér határidőben történő megfizetésének elmaradása**, a bérjegyzékkel kapcsolatos előírások be nem tartása, illetve a **pótlékokra vonatkozó szabályok megszegése** volt. Több esetben megállapítást nyert, hogy a munkabérről adott elszámolás nem felelt meg a jogszabályi előírásoknak, nem volt megállapítható, hogy a munkáltató az alapbéren felül milyen pótlékokat számolt el a munkavállalóknak. A bérjegyzék kiadásának hiánya súlyosabb visszaéléseket rejthet akár a bejelentés nélküli foglalkoztatás egyik „biztos előjele" is lehet.
A munkaügyi / foglalkoztatás-felügyeleti hatóság a vonatkozó törvényi rendelkezés szerint **a munkabért nem, vagy nem időben fizető munkáltató részére minden esetben lehetőséget biztosít arra, hogy az eljárás során az elmaradt bért egy kitűzött határidőn belül megfizesse,** melynek következtében mentesül az egyébként kötelező munkaügyi bírság megfizetése alól. **A hatóság ily módon is tudja segíteni azt, hogy a munkáltató a munkavállalók jogszerűen járó munkabérének kifizetésére és ne egy esetleges bírságösszeg kiegyenlítésére fordítsa anyagi erőforrásait.**

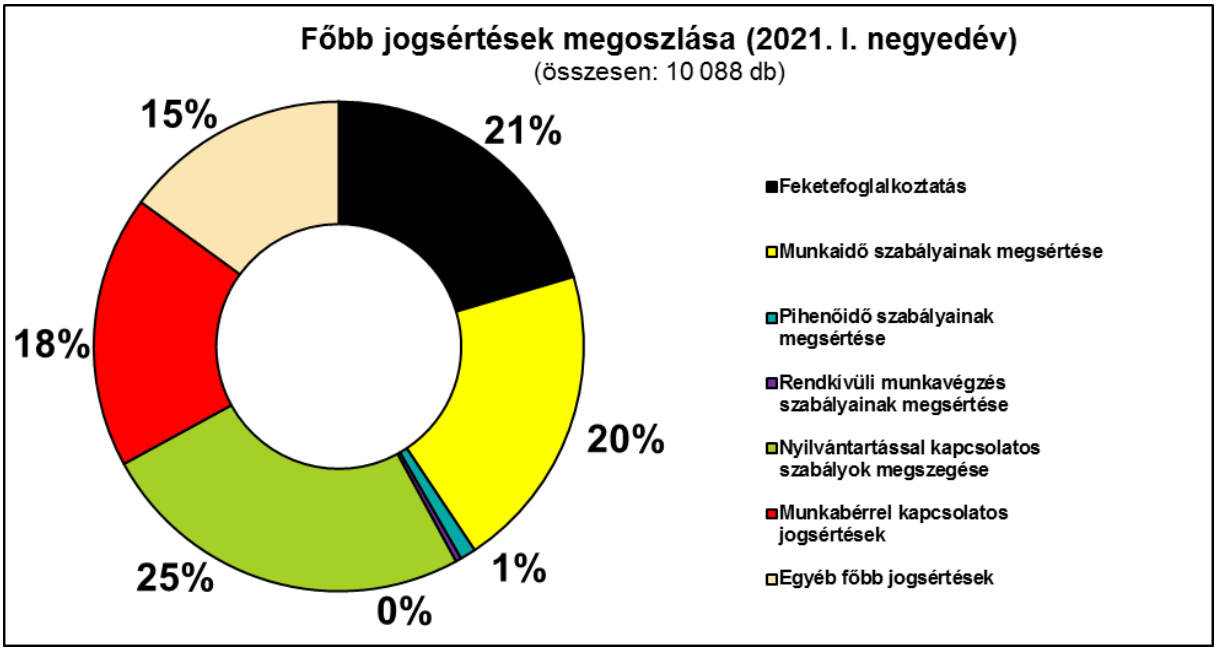
2021. évtől tovább növekedett a minimálbér és garantált bérminimum összege a 20/2021. (I.28.) Korm. rendelet értelmében, így a munkaügyi / foglalkoztatás-felügyeleti hatóság **fokozottan ellenőrizte** a vonatkozó jogszabályi előírások betartását. Az ilyen jellegű jogsértéssel érintett munkavállalók száma tovább csökkent (2020. március 31-ig 44 fő; 2021. március 31-ig: **29 fő**), ami tovább erősíti az elmúlt évek tapasztalatát, mely szerint a minimálbérrel és a garantált bérminimummal kapcsolatos szabálytalanságok **továbbra sem jellemzőek**.

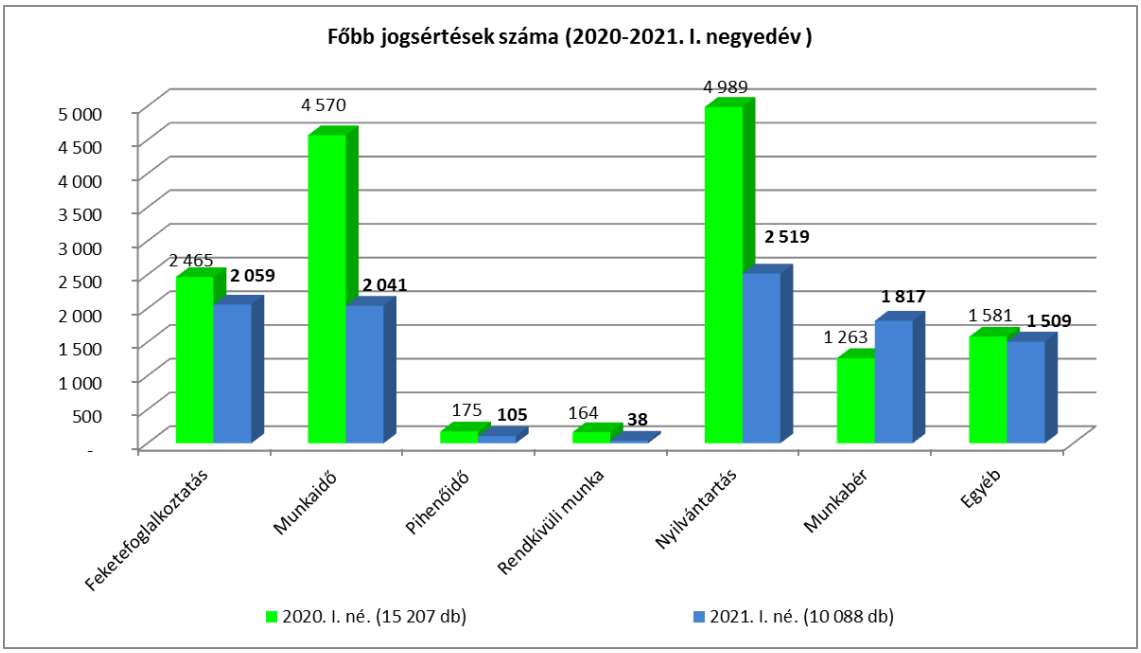

2.5. Egyéb szabálytalanságok

Jelentős számban előforduló munkaügyi szabálytalanság a foglalkoztatásra irányuló jogviszony megszűnésével összefüggő – a munkavállalót megillető – **igazolások kiadásának**, valamint a munkaviszony megszűnéséhez, megszüntetéséhez kapcsolódó **elszámolásnak az elmaradása.**
A tapasztalatok szerint a munkáltatók gyakran a vélt vagy valós sérelemre hivatkozva visszatartják a munkavállalót megillető igazolásokat, továbbá nem fizetik ki az utolsó havi munkabérüket, nem számolnak el a munkavállalóval. Ezen jogsértések szinte mindegyike szándékos. Az is előfordult már, hogy a munkavállaló akkor szembesül azzal, hogy bejelentés nélkül foglalkoztatták, mikor a munkavégzést követően a munkáltató nem adja ki a kilépő igazolásokat.

Csökkent a 2020. első negyedéves adatokhoz képest **a szabadsággal kapcsolatos jogsértésekkel** érintett munkavállalók száma is (880 főről, **637 főre**). A szabadsággal kapcsolatos szabálytalanságok két leggyakoribb esete, hogy a nyilvántartáson „kiírt" szabadságot a munkáltató ténylegesen nem adja ki, a munkavállalók valójában munkát végeznek, valamint, hogy a munkáltatók a törvény előírásainak megfelelően nem biztosítják a munkavállalónak a naptári évben egy alkalommal, a legalább tizennégy nap egybefüggő munkavégzés alóli mentesülést.
A szabadságra vonatkozó szabályok betartásának ellenőrzése összetettebb, mert a munkáltatók „papíron" legtöbbször a jogszabályi előírásoknak megfelelően adják ki a szabadságokat, csak a helyszínen felvett munkavállalói tanúnyilatkozatokból, illetve egyéb bizonyítékokból derül ki az, hogy a szabadságként nyilvántartott napokon ténylegesen munkavégzés történt. A munkáltatók a szabálytalanságok feltárását követően gyakran a gazdasági helyzetükre, hirtelen jött megrendelésekre, egyéb nem várt eseményekre hivatkoznak a szabadságok kiadásának elmaradásakor, vagy azzal magyarázzák a jogsértést, hogy a munkavállaló nem akarta kivenni a szabadságát.

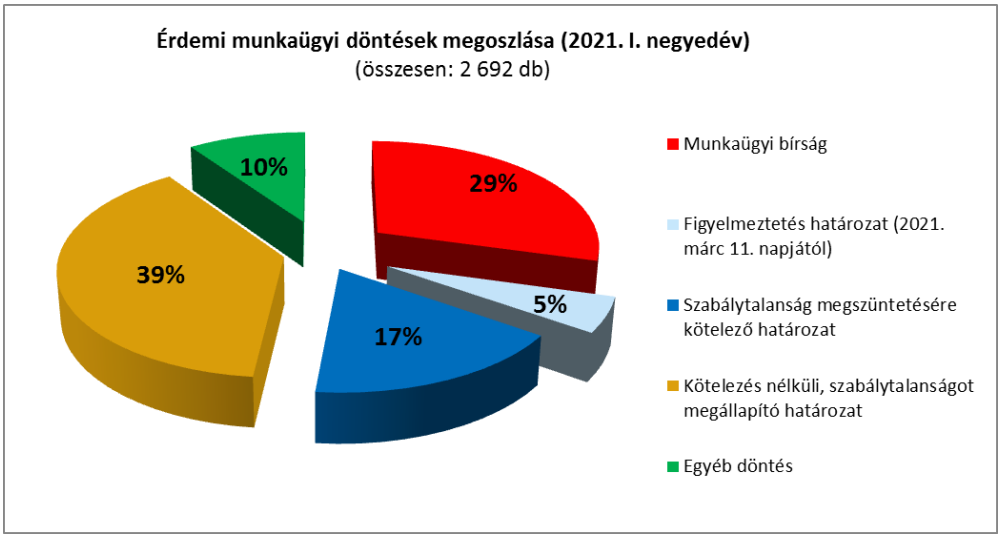

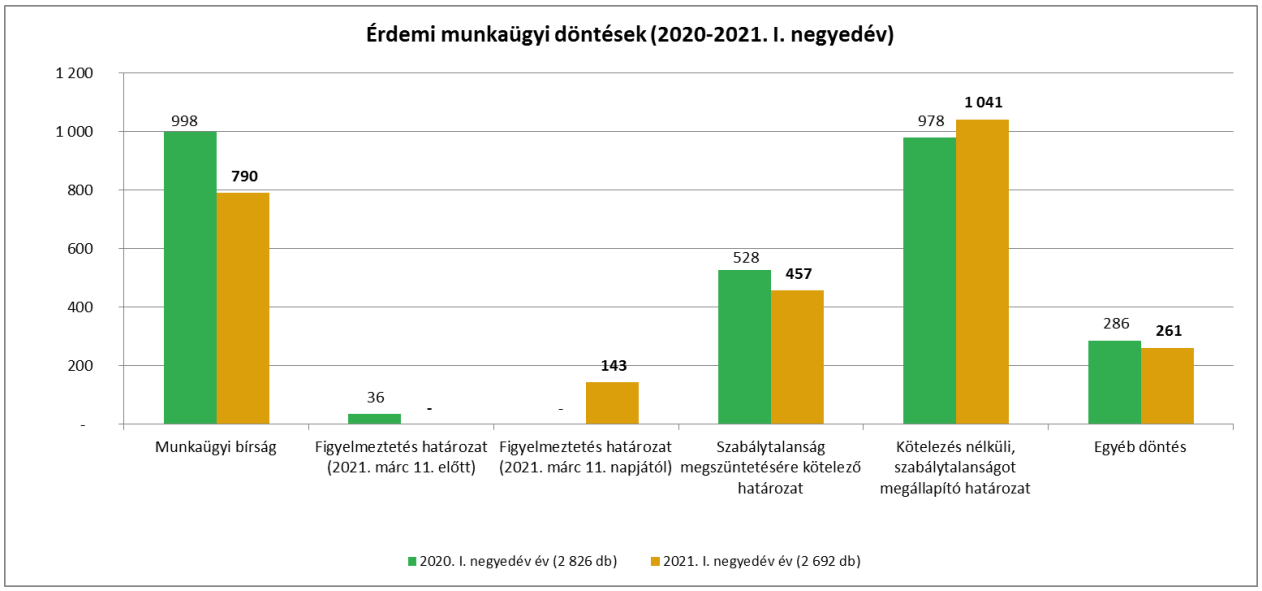
2021. első negyedévben **790** esetben szabtak ki a munkaügyi / foglalkoztatás-felügyeleti hatóságok **munkaügyi bírság**ot, összesen **126 300 000 Ft összegben**. Több ízben **szabálytalanság megszüntetésére kötelezés** (457 db), valamint szabálytalanságot megállapító határozat (1 041 db) született. **Az érdemi döntések 71 %-a tehát anyagi szankció nélküli intézkedés volt.**

A munkaügyi bírságok száma növekedett, a figyelmeztetések száma gyakorlatilag eltűnt, ami annak tudható be, hogy a törvényi szabályozás szerint a munkaviszony bejelentésének elmulasztása 2018. január 1. napjától kezdve ismét kötelező munkaügyi bírságot von maga után. **A munkaügyi bírságok túlnyomó többsége feketefoglalkoztatás miatt került kiszabásra.**

2021. március 11. napjától - amint azt már fentebb említésre került – új szabályozás miatt a figyelmeztetés határozatok átveszik a korábbi megállapító és kötelező határozatok helyét. Ezek

a figyelmeztetések nem összetévesztendőek a munkaügyi bírságot helyettesítő figyelmeztetésekkel (melyek már csak elvétve fordulnak elő.) Ezeknek a döntéseknek a statisztikai elkülöníthetősége az év későbbi szakaszában fog kidomborodni, így az alábbi táblázatok csak tájékoztató jellegűek.

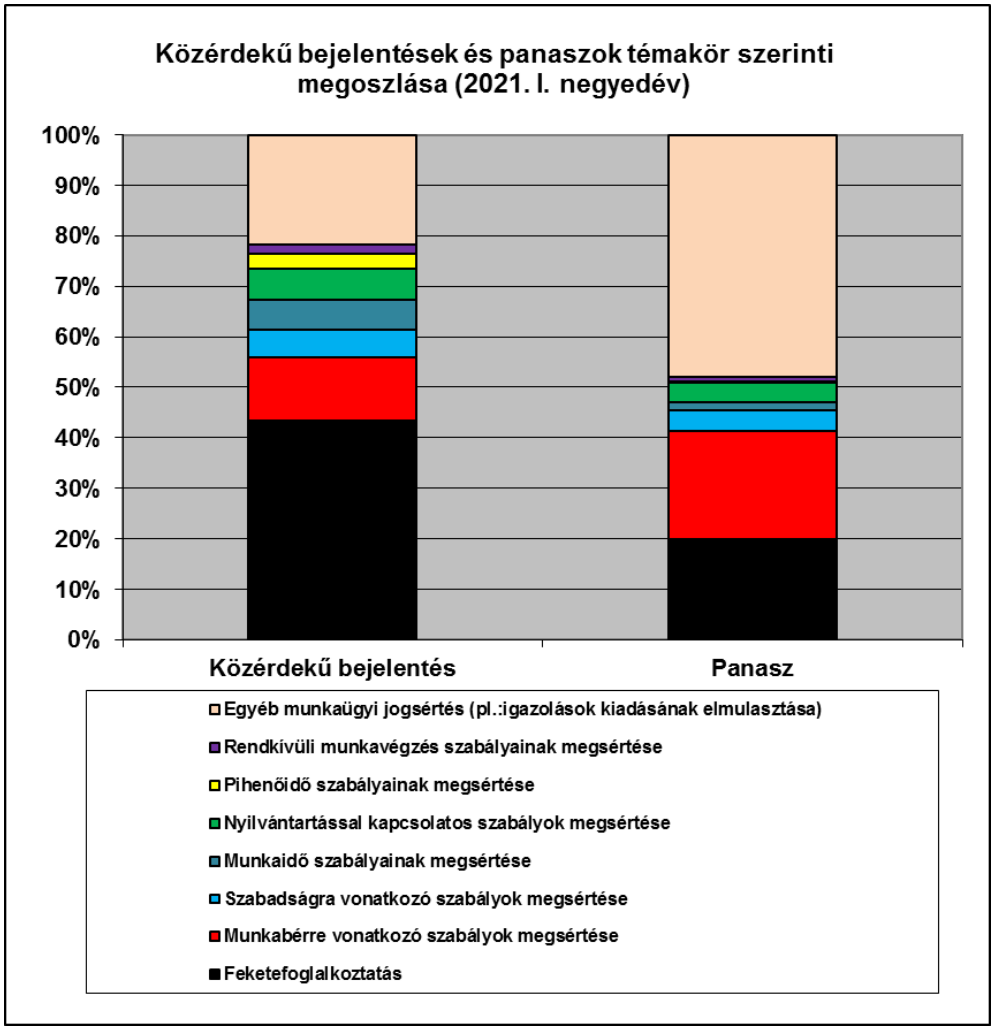

Csökkent 2021-ben a közérdekű bejelentések és a panaszok száma (2020. március 31-ig: 940, 2021. március 31-ig. év: **888 db**).

A panaszok száma csökkent (2020. március 31-ig: 611 db, 2021. március 31-ig. év: 529 db) míg a közérdekű bejelentések száma nőtt (2020. március 31-ig: 329 db, 2021. március 31-ig. év: 359 db) A beadványok megoszlási aránya: **60 % panasz**; **40 % közérdekű bejelentés.** Elmondható tehát, hogy a hatósághoz több munkavállaló fordult, akik konkrét, beazonosítható egyéni jogsérelmük miatt kértek segítséget, ami a hatóság munkájába vetett bizalomra is utal.

A legtöbb jelzés a vizsgált időszakban a **jogviszony megszűnésekor kiadandó igazolásokkal, elszámolásokkal** összefüggésben érkezett, melyek nagy része panaszként jutott el a hatósághoz. A második legtöbb megkeresés a **feketefoglalkoztatás**sal kapcsolatosan fordult elő, melynek 58 %-a közérdekű bejelentés formájában jutott a hatóság tudomására (közérdekű

bejelentés: olyan körülményre hívja fel a figyelmet, amelynek orvoslása vagy megszüntetése a közösség érdekét szolgálja) másik fele pedig panaszként. A harmadik legtöbb bejelentés a **munkabér** tárgyában érkezett, melynek közel háromnegyede szintén munkavállalói panasz alapján kerül a hatóság látókörébe.

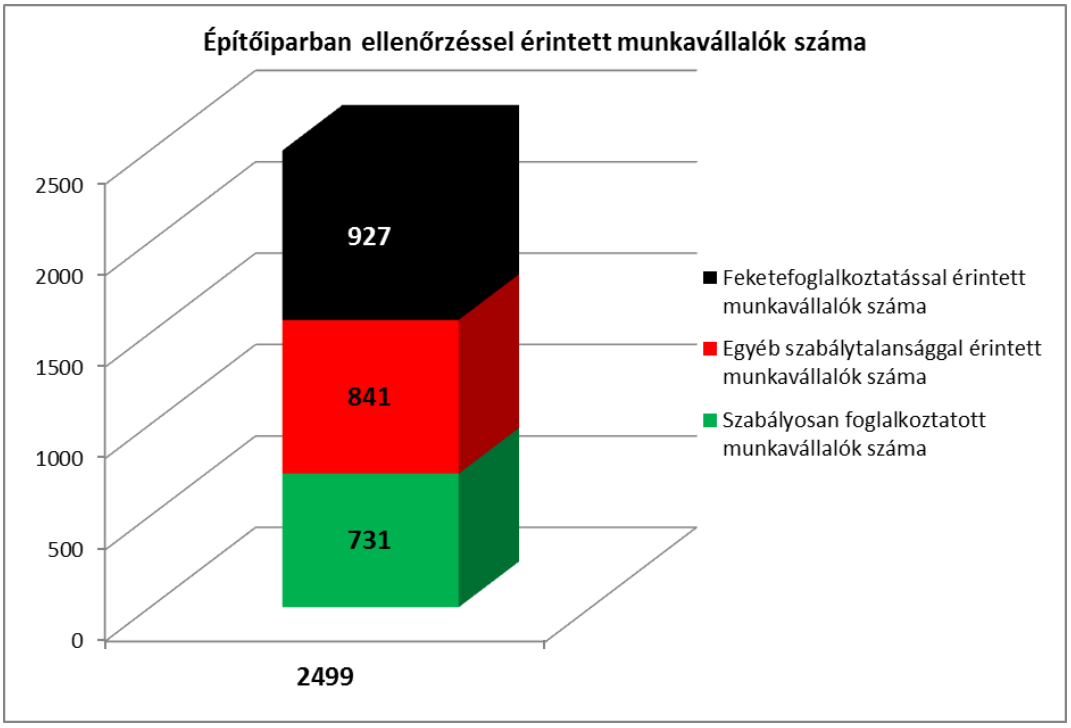

2. <u>Az ellenőrzések összesített tapasztalatai</u>[*]

a) Építőipar

A munkaügyi / foglalkoztatás-felügyeleti ellenőrzések 26 %-át ebben az ágazatban tartották 2021. első negyedévben (1 017 db). A munkáltatók által elkövetett súlyos szabálytalanságok 789 db intézkedést, valamint 374 db munkaügyi bírságot vontak maguk után 60 635 000 Ft összegben. A 2 499 munkavállalóból 1 768 főt érintett valamilyen munkaügyi szabálytalanság. Az ágazatban 927 munkavállalót foglalkoztattak feketén így az ellenőrzéssel érintett munkavállalókhoz viszonyítva **itt volt a legnagyobb arányú a feketefoglalkoztatás.**

[*] Forrás: a munkaügyi / foglalkoztatás-felügyeleti hatóságok 2021. első negyedéves beszámolói

Általánosságban elmondható, hogy sok megyében tovább folytatódik a korábbi évek tendenciája, amely alapján több nagyobb beruházás (társasházak, lakóparkok építése, útépítések stb.) is kezdődött.

Az ágazatban a **feketefoglalkoztatás** a **legtipikusabb szabálytalanság**, e miatt adták ki a legtöbb intézkedést és a legmarkánsabb munkavállalói érintettség volt tapasztalható mind az építőipart érintő egyéb jogsértésekhez, mind a többi ágazat feketefoglalkoztatási adataihoz mérten.
A feketefoglalkoztatás szerkezeti megoszlása kapcsán megállapítható, hogy legtipikusabb formája a munkaviszonyhoz, illetve egyszerűsített foglalkoztatáshoz kapcsolódó bejelentés hiánya, egyéb formái (pl.: színlelt szerződéssel történő foglalkoztatás) az építőipar területén nem jellemzők.

Az építőipar területén a 2021. I negyedévében végzett ellenőrzések alapján a munkavállalók több mint 1/3 része feketén dolgozik.

A **másik leggyakoribb szabálytalanság**, hogy az építőipari munkáltatóknál **nagyon gyakori, hogy egyáltalán nem vezetnek munkaidő-nyilvántartást**, azok nincsenek a munkavégzés helyén, mely kis részben az ágazat sajátosságából adódó mobil munkavégzési helyekre vezethető vissza, másik részről pedig a feketefoglalkoztatás következménye. Általában arra hivatkoznak, hogy a munkaterületen nem tudják megfelelően tárolni a nyilvántartást, jellemzően emiatt nem tudnak bemutatni jelenléti ívet az ellenőrzések alkalmával.

Jellemzően a több főt alkalmazó nagyobb munkáltatók szabályosan tevékenykednek, vagy súlyosabb jogsértést nem követnek el. A generálkivitelezők és a nagyfoglalkoztatók esetében csak kisebb súlyú szabálytalanságok fordulnak elő. A tapasztalatok azt mutatják ugyanakkor, hogy magas a száma azoknak, akik most indítják be építőipari vállalkozásukat. Ezeknek a friss vállalkozóknak egy része kötött pályán mozog, alkalmazottként nem tudnak elhelyezkedni, így egyfajta kényszerből választják a vállalkozói létet. Ezeknél a vállalkozásoknál a gondok több irányban is megjelennek. A megrendelők minőségi problémákkal, az ellenőrző hatóságok

súlyos szabálytalanságokkal találkoznak. A hiba forrása gyakran nem a tapasztalatlanság, hanem a foglalkoztatónak a szabályokhoz való hozzáállása.

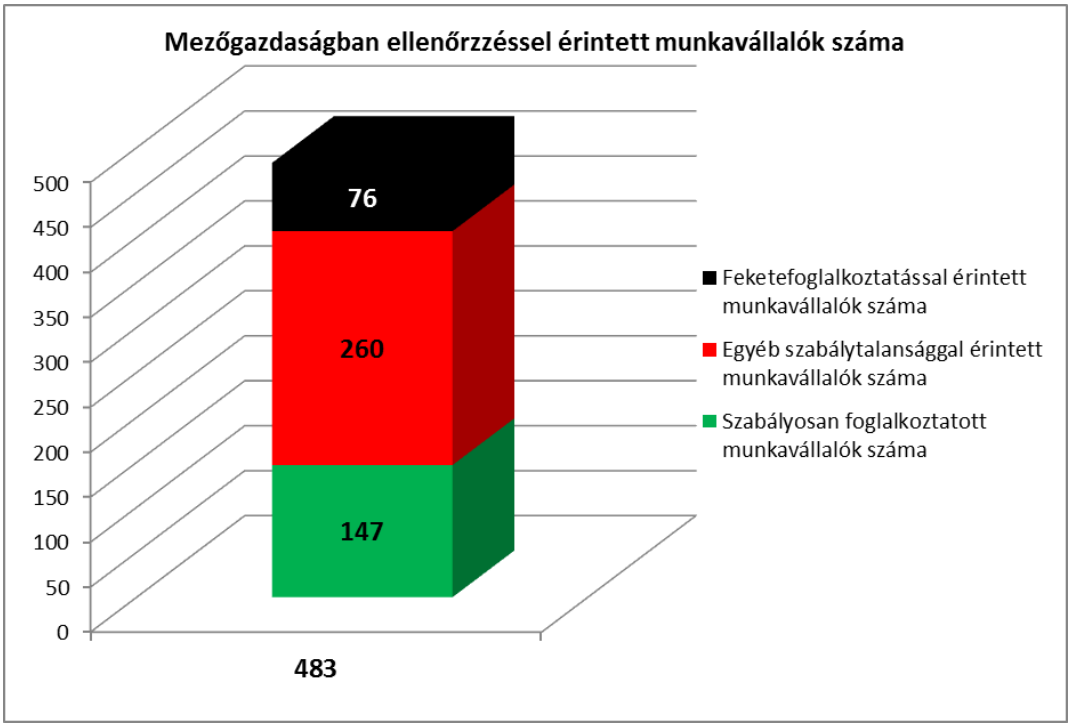
Számos foglalkoztató például egyáltalán nem jelenti be a segédmunkás, betanított munkásmunkakörű munkavállalóit, sem egyszerűsített foglalkoztatás keretében, sem munkaviszonyban.

Sajnos egyre inkább tapasztalják a hatóság munkatársai, hogy az elektronikus építési naplók vezetése formálissá kezd válni, azok nem tartalmazzák a szükséges részletességgel például az alvállalkozói adatokat, melyek egyébként bizonyítékul, de legalábbis érvül tudnak szolgálni egy adott ügy tisztázása során.

Példa: Baranya megyében egy épület felújítási munkaterületén 2021. március végén hatósági foglalkoztatás-felügyeleti ellenőrzést tartottak. A helyszíni ellenőrzés során öt segédmunkás munkakörű munkavállalót találtak munkavégzés közben. A fővállalkozó képviselője a helyszínen úgy nyilatkozott, hogy a munkavállalókat egy alvállalkozó foglalkoztatja. Az alvállalkozó nem volt ismeretlen a hatóság előtt, több alkalommal tártak fel feketefoglalkoztatást a cég esetében. A munkavállalók tanúvallomásaikban elmondták, hogy írásban nem kötöttek senkivel munkaszerződést, a munkáltatójukat pontosan nem tudták megnevezni. A munkavállalókat sem a fővállalkozó sem az alvállalkozó nem jelentette be az illetékes adóhatósághoz.

b) **Mezőgazdaság**

A mezőgazdasági ágazatra 2021. első negyedévében az ellenőrzések 3 %-a esett (114 db), összesen 130 intézkedés történt és 30 db munkaügyi bírság kiszabására került sor 6 500 000 Ft összegben. Az ellenőrzött 483 munkavállalóból 336 főt érintett valamilyen szabálytalanság, ebből a feketén foglalkoztatott munkavállalók 76 főt tettek ki.

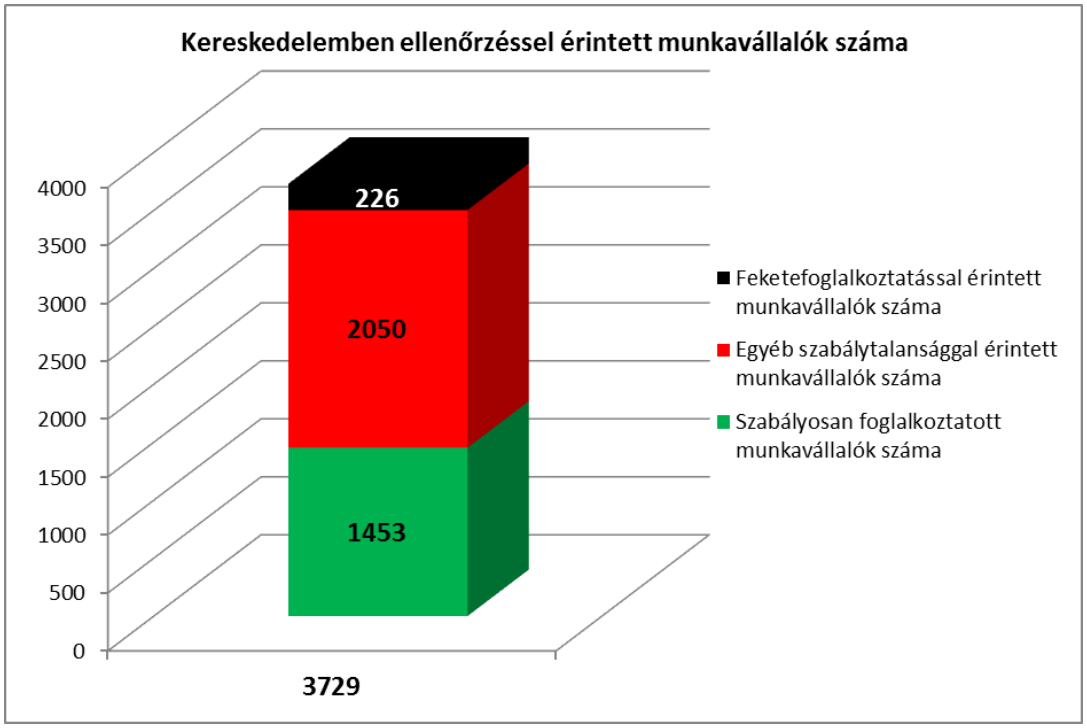
Több megyében a mezőgazdaságnak tradicionálisan jelentős szerepe van. Az ágazatban jelen vannak az alkalmi munka keretében foglalkoztatók és a nagyobb volumenű mezőgazdasági termelésre berendezkedett – nagy létszámú munkaerőt foglalkoztató - vállalkozások is.
Itt jellemző leginkább az atipikus foglalkoztatás (többnyire egyszerűsített foglalkoztatás keretében mezőgazdasági idénymunka).

A mezőgazdasági munkák gyakran a műúttól távolabb, az idegennek szinte fellelhetetlen, szélsőséges időjárási viszonyok mellett nehezen megközelíthető munkaterületen folynak, a sík terep adottságai révén pedig az idegen autót - ellenőrzést- könnyű már messziről „kiszúrni", így a munkáltatók bíznak az ellenőrzések elmaradásában és sokszor tudatosan nem jelentik be a munkavállalókat.

Példa: Hajdú-Bihar megyében egy kertészeti üzletben a munkáltató alkalmazásában az ellenőrzés időpontjában 17 munkavállaló végzett munkát mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó munkakörökben. Megállapítást nyert, hogy a munkáltató az ellenőrzés alá vont 17 munkavállaló közül két munkavállalót az illetékes adóhatósághoz történő bejelentés nélkül foglalkoztatott. A munkáltató két főt érintően a munkaidő nyilvántartására, 15 fő esetében a munkaidő keretre, 1 fő esetében a munkaidő beosztására, 5 fő esetében az elszámolásra, vonatkozó szabályokat is megsértette.

c) **Kereskedelem**

2021. március 31-ig 1 481 db ellenőrzés esett erre az ágazatra (37 %). Az összesen 1 274 db intézkedés mellett 120 db munkaügyi bírságot szabott ki a hatóság 11 345 000 Ft összegben. Az ágazatban 3 729 munkavállalót vontak ellenőrzés alá, melyből 2 276 főt érintett szabálytalanság. Ebből 175 főnek volt rendezetlen munkaviszonya.

Az ágazatból jellemzően a mikro-, kis- és közepes méretű munkáltatókat érinti ellenőrzés, mert tapasztalatok szerint a multinacionális munkáltatók szabálykövetőbb gyakorlatot folytatnak, az ott előforduló hiányosságok többnyire adminisztratív okokra vezethetőek vissza.

Az ágazatnak nincs tipikus szabálytalansága, a főbb jogsértések mindegyikével lehet találkozni.

A munkáltatók annak érdekében, hogy leplezzék a munkaidő, pihenőidő szabályainak megsértését, gyakran hiányosan – nem napra készen - vezetik a jelenléti ívet, azokon több napra vonatkozóan nincs bejegyzés. Ezek utólag kerülnek kitöltésre, de az így rögzített időadatok már nem a valós munkavégzést tükrözik, hanem a kötelező havi óraszámnak megfelelő időadatokat, lehetőleg egyműszakos munkarendben, csak délutános vagy csak délelőttös felbontásban, szigorúan a nyitvatartási időhöz igazítva, elkerülve így a műszakpótlék fizetési kötelezettséget.

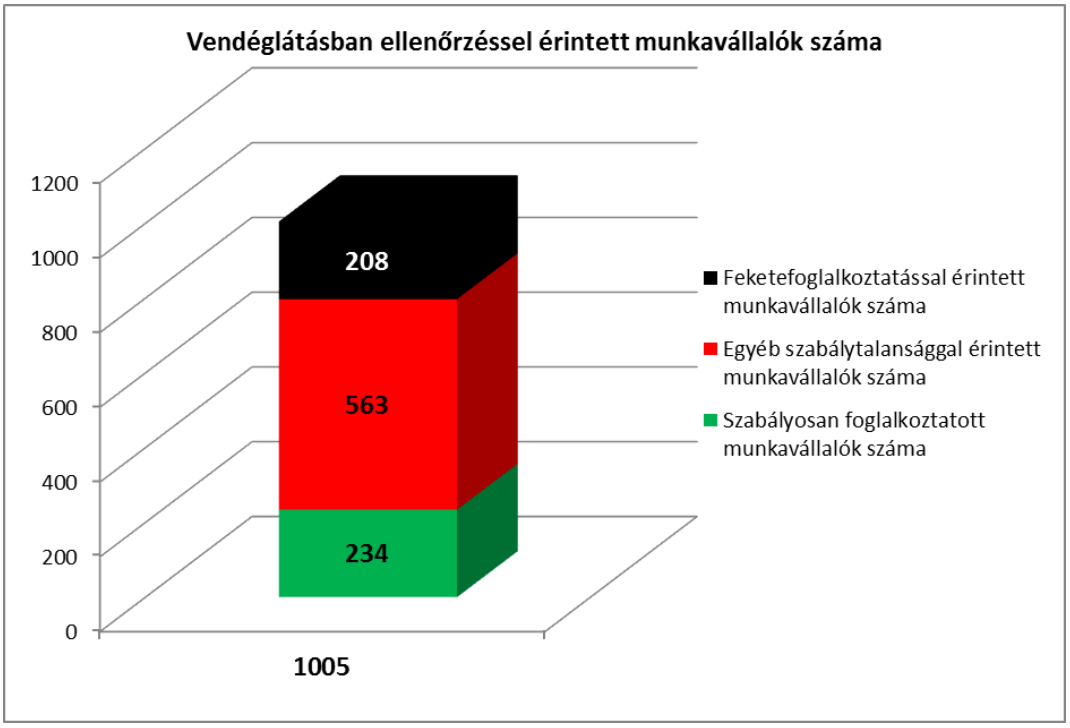
A munka- és pihenőidővel kapcsolatos jogsértések leggyakrabban az írásbeli munkaidő-beosztás hiánya, illetve a munkaidőkeretre vonatkozó törvényi előírások megsértése kapcsán fordultak elő (gyakran foglalkoztatnak munkavállalókat egyenlőtlen beosztás alapján munkaidőkeret vagy elszámolási időszak meghatározása nélkül, illetve ha meghatároznak munkaidőkeretet, annak kezdő- és befejező időpontját írásban nem közlik a munkavállalókkal).

A teljes munkaidős foglalkoztatás melletti részmunkaidőben történő bejelentés feltehetően sokkal nagyobb mértékben fordul elő, de a munkavállalók a munkáltató retorziója miatt nem mernek nyilatkozni, így e szabálytalanság bizonyítása időigényesebb.

Példa: Vas megyében közérdekű bejelentés alapján 2021. januárban munkaügyi ellenőrzést tartottak egy egyéni vállalkozó által működtetett kereskedelmi egységben. Megállapítást nyert, hogy a munkáltató 1 munkavállalót 2020. 10. hó 17. 20. 22. és 2020. 11. hó 03. napokon szóbeli megállapodással, munkaszerződés aláírása és az adóhatósághoz történő bejelentés teljesítése nélkül foglalkoztatott. Egy munkavállaló esetében a 2020. 09. hó 30. napot érintően az egyszerűsített foglalkoztatási jogviszony keretében történő foglalkoztatásával összefüggésben munkaidő-nyilvántartást nem vezetett. Egy munkavállaló részére az egyszerűsített foglalkoztatási jogviszony keretében történő foglalkoztatásával összefüggésben kifizetett munkabér elszámolásáról az írásbeli tájékoztatást a törvény által előírt határidőn túl adta ki. Egy munkavállaló részére az egyszerűsített foglalkoztatási jogviszony keretében történő foglalkoztatásával összefüggésben a munkabérét a törvény által előírt határidőn túl fizette ki.

d) **Vendéglátás**

2021. első negyedében a vizsgálatok 10 %-a (376 db) esett erre az ágazatra. Az összesen 464 db intézkedés mellett 96 db munkaügyi bírságot szabtak ki, összesen 9 950 000 Ft összegben. A 1 005 ellenőrzéssel érintett munkavállalóból 771 főt foglalkoztattak szabálytalanul. Feketefoglalkoztatás 208 főt érintett.

Az ágazatban - hasonlóan a kereskedelemhez - minden főbb szabálytalanság előfordul. Itt is jelentős a munkaidő-nyilvántartás hiánya vagy hiányos vezetése és a munkaidővel kapcsolatos jogsértések (napi, heti munkaidő megengedett mértékének túllépése, munkaidő-beosztás hiánya). Utóbbi szabálytalanságok rendszeresen összekapcsolódnak, hiszen vagy a munkavállaló dolgozik a megengedett munkaidőn felül (munkaidővel kapcsolatos szabálytalanság), vagy ami lényegesen gyakoribb, hogy ennek leplezése valósul meg szabálytalan nyilvántartással.

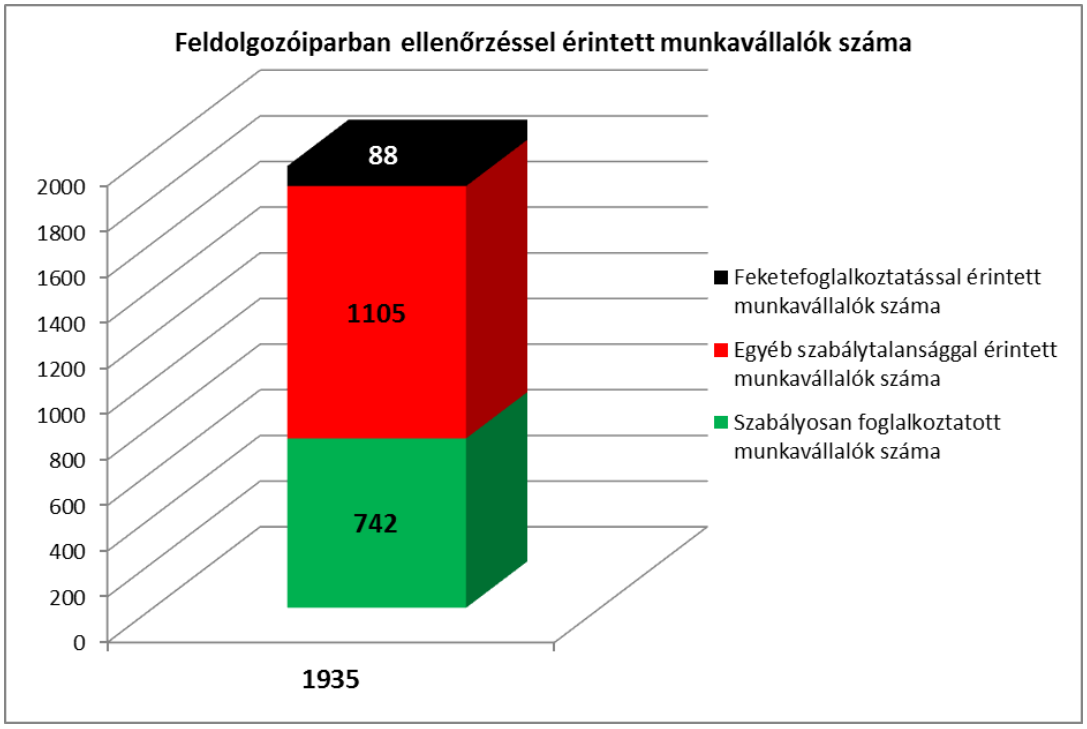
A vendéglátásban is még mindig ismert és általánosan elterjedt a próbamunka intézménye. A próbanapokon szóbeli megállapodás alapján, munkaszerződés és bejelentés nélkül dolgozik az alkalmazott és előfordul, hogy ezekre a napokra fizetést sem kap. A fiatal munkavállalókkal kapcsolatos szabályokat általában ismerik, így pl. nem foglalkoztatják őket 22 óra után.

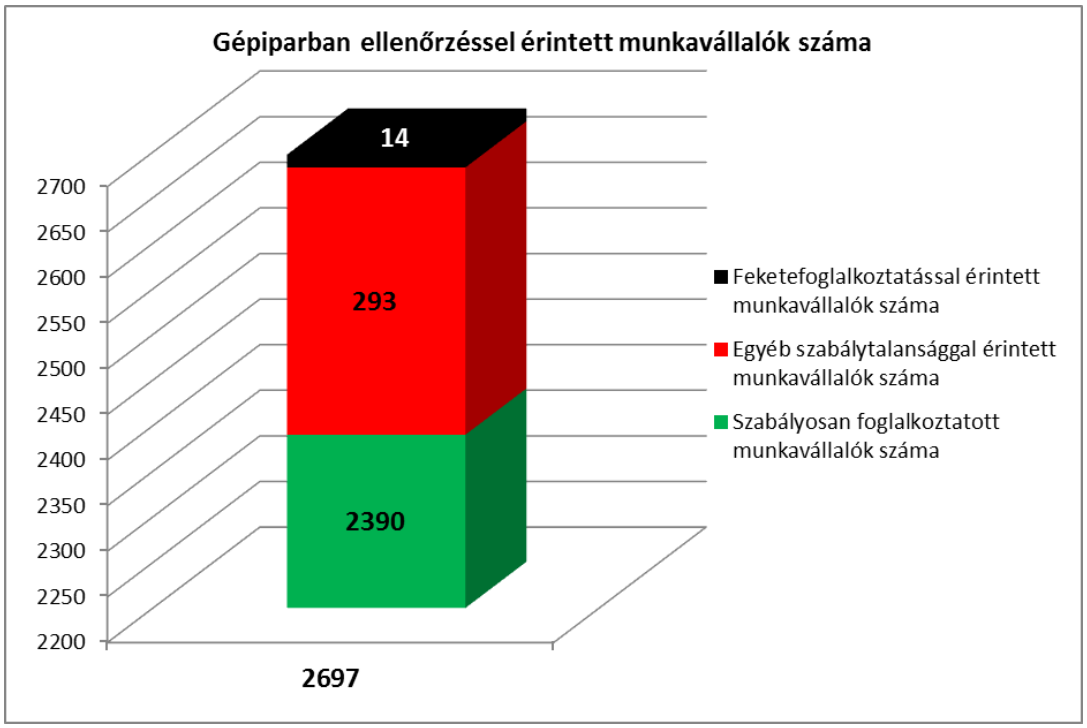
Az ágazatban elterjedtebbek a munkaidővel kapcsolatos szabálytalanságok, melyek közül a munkaidő-beosztásra vonatkozó szabályok megsértése a leggyakoribb és ez érinti a legtöbb munkavállalót is. Nyilvántartással kapcsolatos szabálytalanságok szintén magas számban vannak jelen. A jogsértések oka gyakran az, hogy a munkáltató a vendéglátóhely nyitva tartását nem tudja „lefedni” a meglévő munkavállalói létszámmal (sok a részmunkaidős munkavállaló), ezért munkaidő-nyilvántartást vagy nem is vezetnek a helyszínen, vagy nem naprakészen (utólag valótlan tartalmú nyilvántartást készítenek).

Példa: Bács-Kiskun megyében közérdekű bejelentés alapján 2021. januárban munkaügyi ellenőrzés került lefolytatásra egy vendéglátással foglalkozó munkáltatónál. A munkavégzési helyen 6 munkavállaló volt munkavégzés közben található. Megállapítást nyert, hogy a munkáltató 5 munkavállalót csak a munkaügyi ellenőrzés megkezdését követően jelentett be az illetékes adóhatóság felé, munkaviszony keretében. A munkavállalók egyenlőtlen munkaidő beosztásban voltak foglalkoztatva, pihenőnapjuk változóan kerül kiadásra, foglalkoztatásuk 1 (egy) havi munkaidőkeretben történt, de a munkáltató részükre nem készített írásos munkaidő-beosztást. Megállapításra került továbbá, hogy a munkavállalók tájékoztatójában egy havi munkaidőkeret került megállapításra, de a munkaidőkeret kezdő és befejező időpontja nem került feltüntetésre.

e) **Feldolgozóipar és gépipar**

A munkaügyi hatóság ezekben az ágazatokban az ellenőrzések 7 %-át tartotta (275 db) 2021. március végéig. A jogsértések miatt összesen 287 intézkedést hoztak; ebből 46 db volt munkaügyi bírság (7 260 000 Ft összegben). Összesen 4 632 munkavállalót vontak ellenőrzés alá, ebből 1 500 munkavállalót foglalkoztattak szabálytalanul. Feketefoglalkoztatás 102 főt érintett az ágazatokban.

Az ágazati sajátosságok miatt a feltárt jogsértések az esetek számottevő részében nagyobb munkavállalói csoportot érintenek, de volt példa néhány főt érintő szabálytalanságra is.

Jellemző a munkaidő-beosztásra vonatkozó szabályok be nem tartása, a munkaidőkeret kezdő- és befejező időpontjáról szóló írásbeli tájékoztatás közlése, valamint a hiányos munkaidő-nyilvántartás vezetése. A nyilvántartás gyakran nem tartalmazta a munkaidő kezdő- és befejező időpontját, vagy az adatok nem naprakészek és/vagy valótlanok.

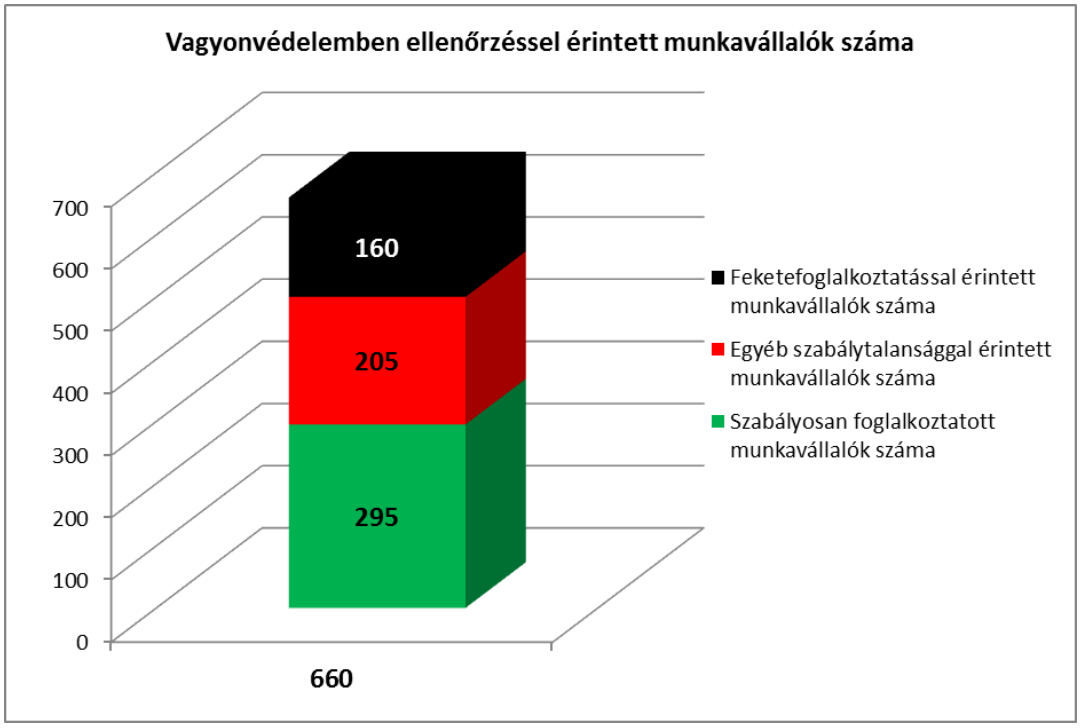
A feldolgozóipari és gépipari munkáltatók általában képzett munkaügyi jogi háttérrel rendelkeznek, ezért sokszor gazdasági megfontolásból (pl. rendelések teljesítése miatt munkaszüneti napon történő foglalkoztatás) követhetnek el szabálytalanságot.

Megállapítható, hogy elsősorban a nagy élőmunka-igényű, és végzettséget, valamint a magyar nyelv ismeretét nem feltétlenül igénylő munkakörökben vannak jelen nagyobb számban a külföldi munkavállalók, ami a feldolgozóipar egyes területeire hatványozottan igaz.
Ki kell emelni a sütőipar területén a külföldi tulajdonban álló pékségeket, melyek ellenőrzése nem csak a szabálytalanul alkalmazott harmadik országbeli állampolgárok nagyobb száma miatt indokolt, de sok esetben a magyar munkavállalókat is visszaélésszerűen alkalmazzák. E téren említést érdemel a napi munkaidő maximális mértékének megsértése, az egyéb jogsértéseket leplező munkaidő-nyilvántartás hiánya, a szabálytalan részmunkaidős foglalkoztatás, vagy akár a „próbanap” intézménye is.

Példa: 2021. februárban Heves megyében egy feldolgozóipari munkáltatóval szemben folytattak le munkaügyi ellenőrzést közérdekű bejelentés alapján. Megállapításra került, hogy a munkáltató 26 fő engedélyező, műszakvezető, HR kontroller és operátor munkavállalója esetében nem adta ki teljes egészében a 2020. évre járó alapszabadságot az esedékesség évében, melyet 15 fő esetében még a határozat kiadmányozásáig pótolt. Ezen túlmenően megállapításra került, hogy a foglalkoztató 5 fő munkavállaló esetében 2020. évben több, mint 400 óra rendkívüli munkaidőt rendelt el, ezzel megsértve az önként vállalt túlmunka maximális mértékére vonatkozó jogszabályi rendelkezést, továbbá 42 fő munkavállalója esetében a 250 óra rendkívüli munkaidő teljesítése után késedelmesen kötötte meg az önként vállalt túlmunka elrendelésére lehetőséget biztosító megállapodásokat. A munkaügyi ellenőrzés 309 fő munkavállalót érintően került lefolytatásra, átfedésekkel 66 fő vonatkozásában állapított meg jogsértést.

f) **Nyomozási és biztonsági tevékenység**

Az ellenőrzések 5 %-a (217 db) érintette a személy- és vagyonvédelmi ágazatot 199 db intézkedéssel. A vizsgálatokból 32 végződött munkaügyi bírsággal (10 180 000 Ft). Az ellenőrzéssel érintett 660 munkavállalóból 365 főt érintett valamilyen jogsértés és 160 munkavállalót foglalkoztattak feketén.

Továbbra is jellemzőek a súlyos munkaügyi szabálytalanságok, amelyeket többségében a munkáltatók vélhetően szándékosan követnek el. A bejelentés nélküli foglalkoztatás mellett a vállalkozások a munkaidővel, nyilvántartási kötelezettséggel, munkabérrel kapcsolatos jogszabályi rendelkezéseket sem tartják be.

Továbbra is probléma, hogy a munkáltatók a hivatalos cégkivonatban szereplő címeken nem elérhetőek, nem vesznek tudomást az ellenőrzésről, a munkáltatókat nem érdekli a vizsgálatok kimenetele. A munkáltatók jelentős része - többnyire a vagyonvédelmi ágazat kis- és középvállalkozásai - nem is törekszik a szabályos működésre, sőt minden lehetséges eszközzel akadályozza az ellenőrzéseket. Gyakran előfordul, hogy a munkáltató kiléte is kétséges, a munkavállalók nem tudják megnevezni a foglalkoztatójukat. Azok a munkavállalók, akik már régebb óta dolgoznak a vagyonvédelmi ágazatban, sokszor évekre visszamenőleg felsorolnak több munkáltatót, akiknél alkalmazásban álltak ugyanazon a munkahelyen.

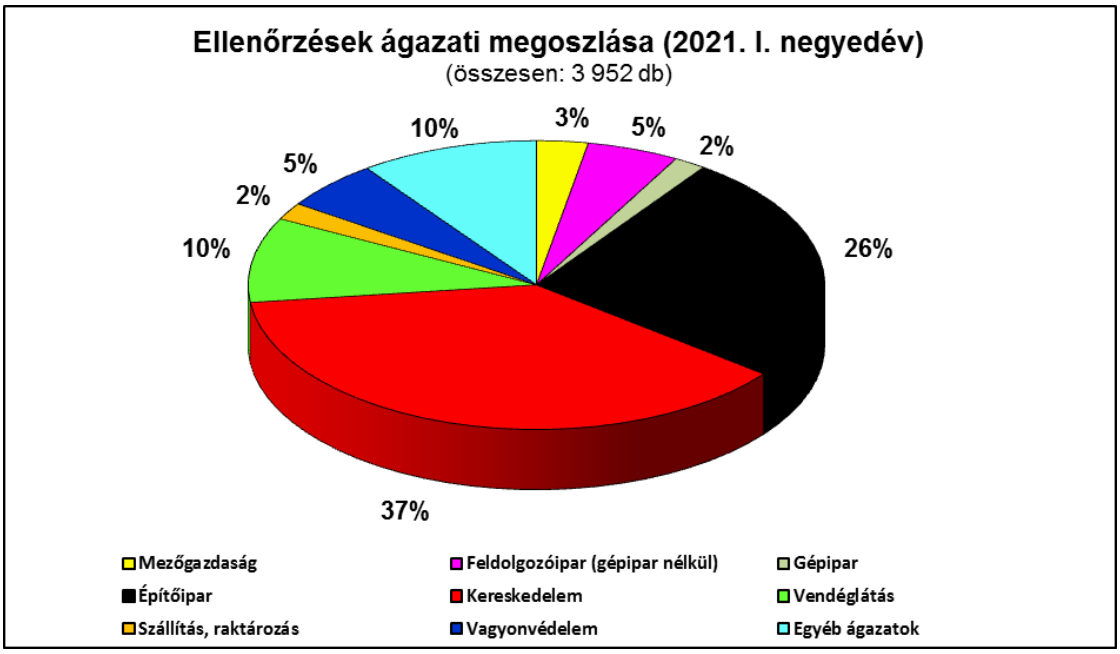
Általános, hogy a személyes nyilatkozattételre beidézett alvállalkozói pozícióban lévő munkáltató képviselője elfoglaltságaira tekintettel nem jelenik meg a hatóság előtt, hanem helyette inkább írásban kíván nyilatkozatot tenni. Az írásbeli nyilatkozatot azonban vélhetően gyakran nem is a képviselő teszi és ügyvezetői szerepe valójában formális.

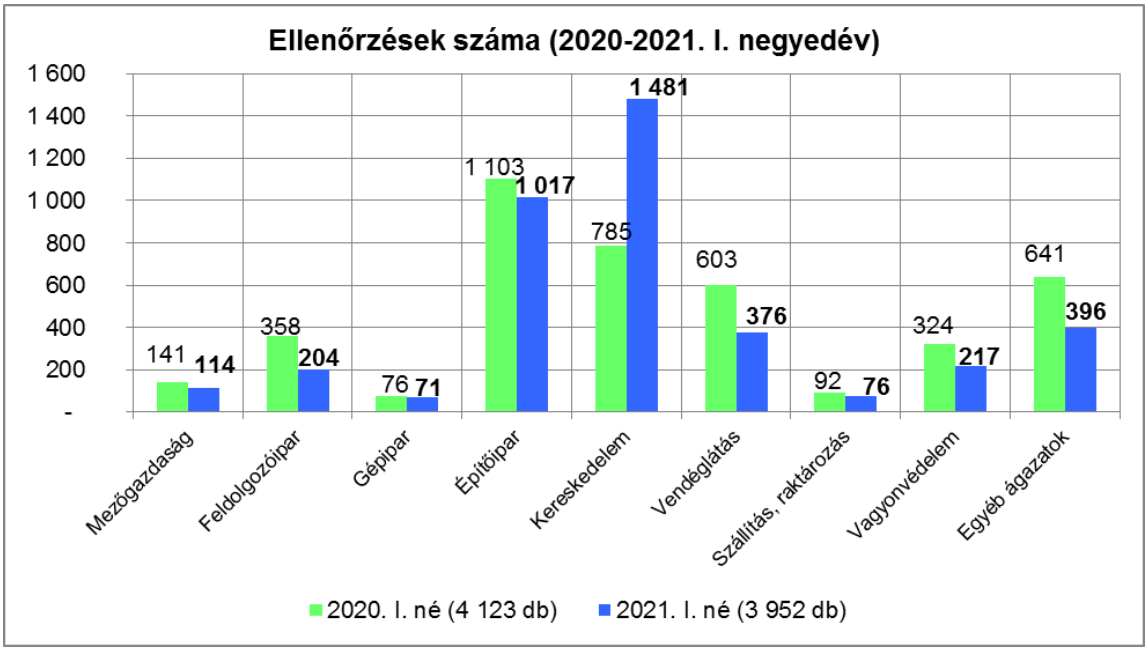
Különösen igaz ez a harmadik országbeli, vagy alig felnőttkorba lépett személyek által irányított gazdasági társaságok ügyvezetőire. Az ágazatban gyakorlatilag elfogadott, hogy a megrendelést megnyerő vállalkozások 3-4 havonta cserélik le az alvállalkozókat, de azok nem új munkavállalókkal, hanem a korábbi alvállalkozótól „átvett” munkavállalókkal látják el a feladatot. Épp ezért tehát „szakmai” okokkal nem indokolható az egész ágazatot jellemző rendszeres alvállalkozó váltás.

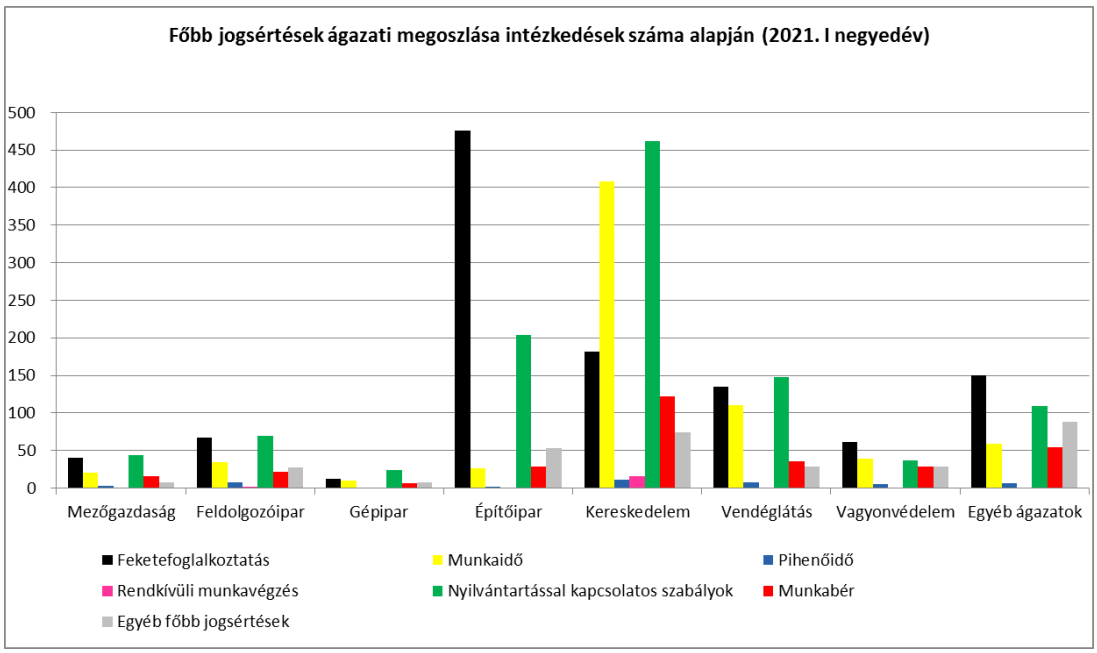
A vagyonőri munkakör sok esetben nem készenléti jellegű, ennek ellenére a munkáltatók gyakran szabálytalanul ilyen formában foglalkoztatják munkavállalóikat, komoly anyagi hátrányt okozva nekik.

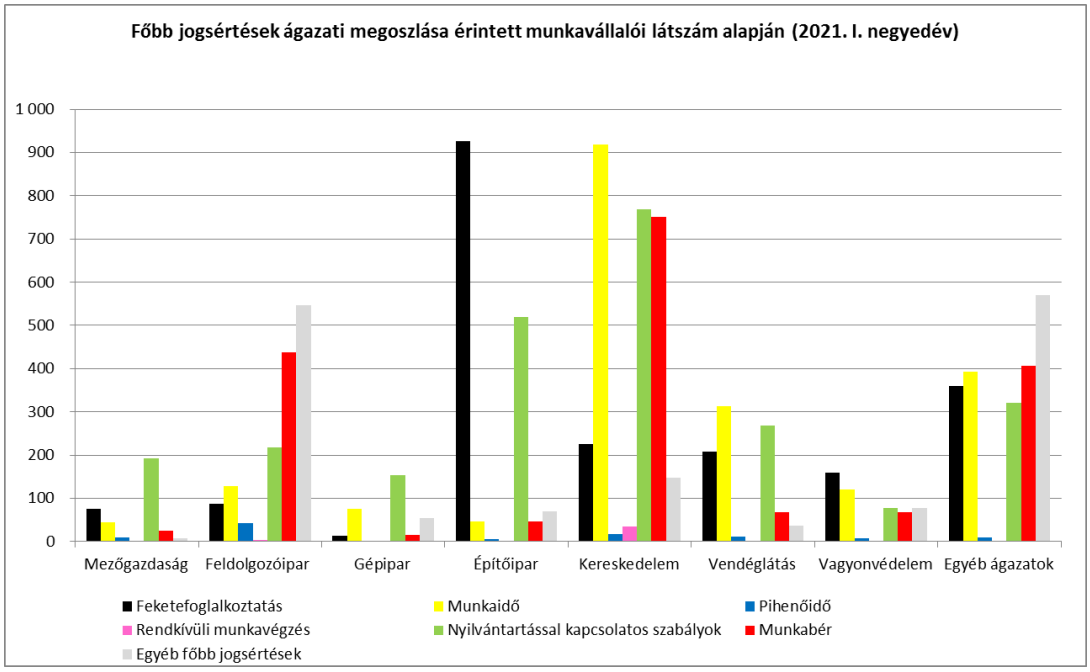
A nyugdíjasokat előszeretettel alkalmazzák az ágazatban, mert 2019-től nem kell őket bejelenteni.

Példa: Komárom-Esztergom megyében 2021. januárban egy panaszos munkavállaló nyilatkozatában előadta, hogy 2020.07.15. naptól dolgozik munkaviszony keretében egy Kft. érdekkörében vagyonőrként. Munkavégzési helyén a feladat elvégzése nem készenléti jellegű, ténylegesen teljesített munkaideje hétfőtől péntekig heti 46 óra. A munkáltató, részére a szerződés szerinti havi alapbér munkabért fizette ki, a rendkívüli munkavégzés ellentételezése pedig egy másik Kft. alatt egyszerűsített foglalkoztatás keretében történt, azonban ez az összeg nem érte el a rendkívüli munkavégzés után járó alapbér és bérpótlék összegét. A munkáltató a munkavállaló részére nem fizette ki maradéktalanul a 2020.07.15 – 2021.01.31. időszakban teljesített rendkívüli munkavégzés után járó munkabér összegét. Megállapítást nyert továbbá, hogy a munkáltató a munkaidővel kapcsolatos adatokról nem a valóságnak megfelelő nyilvántartást (jelenléti ív) vezetett 2020.08 – 2020.12. hónapok vonatkozásában. A becsatolt jelenléti íveken hétfőtől pénteki tartó munkanapokra napi 8 óra munkavégzést rögzített a ténylegesen teljesített munkaidő helyett. A munkáltató nevezett munkavállalót 2020.06.03 – 07.14. időszakban több alkalommal egyszerűsített foglalkoztatás keretében alkalmazta. Megállapítást nyert, hogy a munkavállaló részére a teljesített napi 8 óra feletti munkavégzés után nem fizette meg a rendkívüli munkavégzés ellenértékeként járó bérpótlékot, a teljesített órák után 1.000,-Ft/óra munkabért (alapbér) fizetett.

Ellenőrzések száma (2020-2021. I. negyedév)
1 600
1 400
1 200
1 000
800
600
400
200
-
141
114
358
204
76
71
1 103
1 017
785
1 481
603
376
92
76
324
217
641
396
Mezőgazdaság
Feldolgozóipar
Gépipar
Építőipar
Kereskedelem
Vendéglátás
Szállítás, raktározás
Vagyonvédelem
Egyéb ágazatok
2020. I. né (4 123 db)
2021. I. né (3 952 db)

Főbb jogsértések ágazati megoszlása intézkedések száma alapján (2021. I negyedév)
500
450
400
350
300
250
200
150
100
50
0
Mezőgazdaság
Feldolgozóipar
Gépipar
Építőipar
Kereskedelem
Vendéglátás
Vagyonvédelem
Egyéb ágazatok
Feketefoglalkoztatás
Munkaidő
Pihenőidő
Rendkívüli munkavégzés
Nyilvántartással kapcsolatos szabályok
Munkabér
Egyéb főbb jogsértések

3. Utóellenőrzés

Utóellenőrzés keretében elsősorban a jogviszony bejelentésére kötelező határozatok teljesítését vizsgálta a munkaügyi / foglalkoztatás-felügyeleti hatóság. Ha a munkáltató a határozati kötelezést nem teljesítette, a hatóság eljárási bírságot szabott ki. Az ellenőrzések során feltárt feketefoglalkoztatás legalizálását a munkáltatók a legtöbb esetben már az ellenőrzést követően, annak hatására még a határozat meghozatala előtt, az eljárás során megtették.

Az utóellenőrzések során a jogerőre emelkedett, feketefoglalkoztatás tárgyában kiadmányozott döntések alapján 1 895 munkavállaló jogviszonyának rendezése volt vizsgálható, mely létszám 89,2 %-ának utóellenőrzése teljesült.

A jogerőre emelkedett, feketefoglalkoztatás tárgyban kiadmányozott határozatok alapján 924 munkáltató volt vizsgálható, ebből a foglalkoztatók 92,3 %-ának utóellenőrzése teljesült.

A bejelentést nem teljesítő munkáltatókkal szemben a hatóság eljárási bírsággal élt.

A tapasztalatok szerint azok a munkáltatók nem teljesítik a határozati kötelezések végrehajtását, akik már az alapeljárás során sem voltak együttműködőek, az átvett idézésekre nem jelentek meg, a küldemények „nem kereste” vagy „ismeretlen helyre költözött” jelzéssel érkeztek vissza.

A „feketefoglalkoztatással” kapcsolatos **utóellenőrzés jelentősége** azért kiemelkedő, mert a kötelezés végrehajtásával teljesül az ellenőrzés célja. A munkaügyi / foglalkoztatás-felügyeleti hatóság így tud **hozzájárulni a legális adózó munkahelyek számának növeléséhez, a munkavállalók alapvető jogainak** (biztosítotti jogviszony, tényleges szolgálati idő rögzítése, egyéb jogviszonyhoz kapcsolódó szabályok betartatása, stb.) **védelméhez, valamint a tisztességes verseny érvényre juttatásához és a jogkövető vállalkozások versenyhátrányának csökkentéséhez**.

4. Társhatósági ellenőrzések

A **társhatóságok közreműködésével** 2021. március 31. napjáig **277 munkaügyi** / foglalkoztatás-felügyeleti **ellenőrzés** zajlott, mely az összes vizsgálat 7 %-át jelenti.

A rendőrséggel „hagyományosan" magas volt a közös ellenőrzések száma. A munkaügyi / foglalkoztatás-felügyeleti hatóság a rendőrség segítségét rendszerint olyan munkáltatók vonatkozásában, olyan munkavégzési helyszínek ellenőrzésénél kéri, ahol a hely jellege azt megkívánja, illetve ahol korábban a foglalkoztató meghiúsította az ellenőrzést, vagy jelentős mértékben akadályozta azt. A 2021. március 31-ig a rendőrhatósággal közösen 82 ellenőrzést folytattak le a munkaügyi / foglalkoztatás-felügyeleti hatóság képviselői. 2020. március közepétől a rendőri szervek **a járvány- és veszélyhelyzet** jelentette pluszfeladatok **miatt érthetően nem tudtak a korábbi számban és gyakorisággal rendőri segítséget nyújtani** egy-egy halaszthatatlan helyszíni ellenőrzésnél.

A munkavédelmi hatósággal 138 közös ellenőrzés történt.

5. A közigazgatás szolgáltató jellegének érvényesülési formái

A foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter munkaügyi / foglalkoztatás-felügyeleti hatósági ellenőrzéssel kapcsolatos állami irányítási feladatokat lát el, illetve részt vesz a munkaügyi előírások végrehajtásának elősegítését szolgáló **tájékoztató**, **felvilágosító tevékenység** ellátásában. A tapasztalatok szerint a munka világának szereplői a honlapon naponta akár több kérdést is feltesznek, melyekre adott válaszok ugyanott csoportosítva is megjelennek. A munkaszüneti napok közeledtével például a munkáltatók, könyvelők nagy számban kérnek tájékoztatást a munkaszüneti napi munkavégzéssel kapcsolatosan.

2020. március 31-ig közel 100 db honlapos (a hatóság külső honlapján működtetett tájékoztatás/felvilágosítás menüpont használatával), valamint postai és e-mail útján érkezett **kérdés, panasz, valamint közérdekű bejelentés került megválaszolásra.**

Március közepétől – egyes területi hatóságok jelzései szerint meredeken emelkedő mértékben – főleg a **koronavírus járvány miatti helyzethez kapcsolódó kérdésekkel** fordultak az érdeklődők a kormányhivatalok munkaügyi / foglalkoztatás-felügyeleti hatóságaihoz tájékoztatásért, felvilágosításért. A munkáltatók, könyvelők, munkavállalók elsősorban a fizetés nélküli szabadsággal, munkabérek kifizetésével, munkaidőkerettel, pihenőnapok összevonásával kapcsolatos jogszabályok gyakorlati alkalmazásával, a munkaviszony megszüntetésével összefüggő munkáltatói kötelezettségekkel kapcsolatban kértek segítséget. A hatóságok a járványhelyzettel összefüggésbe hozható kérdéseket soron kívül kezelték, a hatáskörükön túlmutató kérdéseket pedig haladéktalanul továbbították a megfelelő helyre.

Tervezett nyílt napokra, rendezvényekre nem került sor a veszélyhelyzet kihirdetése után és előreláthatólag már nem lesz lehetőség munkaügyi fórum megszervezésére az első félévben.

6. Összegzés

- A **koronavírus járvány** miatt kihirdetett veszélyhelyzet következményeként a munkaügyi / foglalkoztatás-felügyeleti hatóság működésében is jelentős változások álltak be, ezért a jelen negyedévre vonatkozó **statisztikai adatokat ennek figyelembevételével kell értékelni.**
- A munkaügyi / foglalkoztatás-felügyeleti ellenőrzéseket számos körülmény **nehezítette** (vendéglátó és kereskedelmi munkáltatók bezárása, szakügyintézők betegsége).

- Az ellenőrzéseket jogszabályváltozás és új módszerek (távellenőrzés, előzetes értesítés) is **befolyásolták**.
- 2021. március 31-ig a munkaügyi / foglalkoztatás-felügyeleti hatóság **3 952 munkáltató**t ellenőrzött, a vizsgálatok során a **foglalkoztatók 66 %-nál tárt fel munkaügyi jogsértéseket**, amelyek az ellenőrzés alá vont **munkavállalók** (**15 162 fő**) **55 %-át érintették**. 2020. első negyedévhez viszonyítva az ellenőrzések számában (2020. március 31-ig: 4 123 db) és a szabálytalan munkáltatók arányában (2020. március 31-ig 68 %) csökkenés figyelhető meg. A szabálytalansággal érintett munkavállalók esetén is hasonló tendencia volt tapasztalható (2020. március 31-ig 65 %), mivel arányaiban kevesebb munkavállalót érintett valamilyen munkaügyi jogsértés a vizsgált időszakban.
- A munkabérrel kapcsolatos szabálytalanságokon belül a megemelt összegű **minimálbér és garantált bérminimummal kapcsolatos szabálytalanságok továbbra sem jellemzőek.**
- Az ellenőrzési tapasztalatok szerint továbbra is meghatározó a **feketefoglalkoztatás**, mely a vizsgálatokkal érintett munkavállalók **13,49 %-át** tette ki (2 465 fő). Az ellenőrzéssel érintett munkavállalókhoz viszonyítva **a feketefoglalkoztatással érintett munkavállalók aránya 2011. évtől számítva 2021. I. negyedévben volt a legmagasabb**.
- **A feketefoglalkoztatás aránya az ellenőrzéssel érintett munkavállalókra vetítve csak a kereskedelemben és a gépiparban javult, az összes többi ágazatban nőtt.**
- Az **építőiparban** továbbra is megfigyelhetőek az utóbbi évek feketefoglalkoztatással kapcsolatos nagy számai, **vagyonvédelemben** és **vendéglátásban** pedig 2011. óta nem volt ilyen magas a feketén foglalkoztatottakra vonatkozó arányszám.
- A feketefoglalkoztatás magas aránya az ellenőrzések eredményességét mutatja, ami azt jelzi, hogy **a munkaügyi / foglalkoztatás-felügyeleti ellenőrzések jelentős többsége olyan munkahelyekre irányul, ahol ténylegesen megsértik a munkavállalók jogait, tehát hatékonyan történik az ellenőrzési célpontok kiválasztása.**